Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie.

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO

KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA ZIELONE ŚWIATŁO

NA LATA 2014-2020

Fundacja na rzecz Collegium Polonicum

SŁUBICE 2022

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Zielone Światło" w ramach swojej działalności statutowej prowadzi szereg zadań, które mają na celu m.in.:

1) działalność na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich;
2) aktywizowanie ludności wiejskiej;
3) promowanie gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia;
4) promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturalnych,
5) ochrona dóbr kultury i tradycji.

Głównym zadaniem LGD jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju w obszarze rozwoju nie tylko przedsiębiorczości, ale również infrastruktury na terenie gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia, tj. gmin: Bytnica, Bobrowice, Dąbie, Krosno Odrzańskie i Maszewo. Wsparcie skierowane jest także na działania w obszarze kapitału społecznego oraz aktywizacji mieszkańców. W celu realizacji LSR, LGD współpracuje nie tylko ze swoimi członkami, ale również innymi podmiotami działającymi aktywnie na obszarze oddziaływania.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wskazane zostały trzy cele ogólne, do których przyporządkowano sześć celów szczegółowych. Sformułowano je opierając się o wyniki przeprowadzonej diagnozy, w tym identyfikację potrzeb poszczególnych grup interesariuszy podczas konsultacji społecznych. Cele ogólne:

I. Rozwinięta turystyka i rekreacja na obszarze objętym LSR.
II. Rozwinięta przedsiębiorczość i zwiększone zatrudnienie na obszarze LSR.
III. Wzmocniony kapitał społeczny na obszarze LSR.

Wymagania w zakresie przygotowywania Lokalnych Strategii Rozwoju w okresie 2014-2020 przewidywały, iż co najmniej połowę środków finansowych należy przeznaczyć na działania związane z rozwojem przedsiębiorczości. Stąd też cele szczegółowe 2.1 i 2.2 skoncentrowane były na przedsięwzięciach związanych z podejmowaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej. Ze względu na pozyskanie tzw. bonusów LGD przeznaczyło na nie dodatkowe środki i jednocześnie zwiększyło wskaźniki.

Pozostałe cele szczegółowe nastawione były z jednej strony na zwiększenie aktywności społecznej, integrację społeczną, budowanie więzi, współpracę, wzmacnianie roli organizacji pozarządowych, a także promocję i wspieranie dziedzictwa kulturowego. Z drugiej strony na tworzenie i wzmacnianie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej oraz promocję obszaru. W LSR trafnie założono, że skutecznym sposobem na integrację środowiska jest dobrze przygotowana infrastruktura rekreacyjna, a także wspieranie inicjatyw kulturalno-społecznych, rekreacyjnych czy sportowych. Realizacja tego przedsięwzięcia pomogła w zniwelowaniu zdiagnozowanej słabej strony jaką był niski poziom aktywności społecznej. Przedsięwzięcia zrealizowano z powodzeniem.

Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR zostały określone proporcjonalnie, racjonalnie i efektywnie do planowanej wielkości zaangażowania środków z PROW 2014-2020. Przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjał rozwojowym obszaru, odpowiadają na potrzeby społeczności i przyczyniają się do jego wzmacniania.

Realizacja finansowa oraz rzeczowa przebiegła zgodnie z planem, przy czym należy mieć na uwadze, że LGD niejednokrotnie dokonywało zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju oraz jej załącznikach – Planie Działania czy Budżecie, aby dostosować realizacje LSR do zmieniającej się rzeczywistości. W Raporcie zamieszczono dane z ostatniego zamkniętego roku sprawozdawczego tj. 2021. Natomiast zweryfikowano także postęp realizacji wskaźników do końca października 2022r. Dane z postępu finansowego potwierdzają, że większość strategii jest już zrealizowana. Pozostałe przedsięwzięcia postępują zgodnie z przyjętymi harmonogramami.

W realizowanej LSR grupę defaworyzowaną stanowiły kobiety, osoby powyżej 50 roku życia oraz osoby młode do 25 roku życia. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy, zaplanowano interwencję minimalizującą negatywne skutki i odpowiadającą na potrzeby grup defaworyzowanych.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Zielone Światło funkcjonuje prawidłowo. Pracownicy biura wykazują zaangażowanie w realizacji swoich zadań, są otwarci na współpracę i wsparcie beneficjentów. Zarówno szybkość i sprawność obsługi, jak również sposób przekazania informacji podczas doradztwa zostały ocenione bardzo dobrze. Prawidłowo prowadzone są działania promocyjne. Społeczność lokalna jest skutecznie informowana o podejmowanych działaniach za pomocą różnych kanałów.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum – podmiot, który spełnia wymogi określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie w/w Wytycznych. Ich zadaniem było zgromadzenie informacji na temat skuteczności, użyteczności i trwałości działań podejmowanych przez Lokalną Grupę Działania w celu wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju.

2. Spis treści

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania 1
2. Spis treści 3
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji 4
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania 6
5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją. 7
   - 5.1. Charakterystyka obszaru objętego Strategią Rozwoju Lokalnego 7
   - 5.2. Główne założenia LSR 27
   - 5.3. Stan wdrażania LSR 28
6. Ocena wdrażania LSR zawierająca odpowiedzi na pytania badawcze 44
7. Podsumowanie – wnioski i rekomendacje 54
8. Bibliografia 56
9. Spis tabel i wykresów 57
10. Aneksy tworzone w toku realizacji badania 59

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Przedmiotem badania, którego wyniki prezentowane są w niniejszym raporcie, była identyfikacja i ocena efektów realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Zielone Światło" na lata 2014-2020.

Badanie zostało przeprowadzone przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum – niezależny podmiot, który spełnia wymogi określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie w/w Wytycznych. Ich zadaniem było zgromadzenie informacji na temat efektywności, skuteczności i adekwatności działań podejmowanych przez Lokalną Grupę Działania w celu wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju. Skupiały się na wskazanych obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie lubuskim, dzięki przyjętemu systemowi ewaluacji.

Obszary badań i przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
   - 1.1. Jaki jest stopień osiągnięcia celów ogólnych, szczegółowych i przypisanych do nich wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
   - 2.1. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
   - 2.2. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
   - 3.1. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
   - 3.2. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
   - 4.1. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
   - 4.2. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
   - 5.1. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
   - 5.2. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
   - 5.3. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
   - 6.1. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
   - 6.2. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

7. Projekty współpracy
    7.1. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
    7.2. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
    8.1. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
    8.2. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych?
    8.3. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
    9.1. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
    9.2. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
    9.3. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
    9.4. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
    10.1. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
    10.2. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
    10.3. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
    10.4. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Ocena działań przy pomocy ewaluacji możliwa jest pod różnymi kątami. Od wyboru kryteriów oceny zależy dobór metod badawczych, wybór źródeł danych oraz moment dokonywania pomiaru. Zgodnie ze standardami ewaluacji wyróżnia się następujące kryteria zasadne do stosowania w ewaluacji ex-post:

- *Efektywność – ocena poziomu „ekonomiczności" projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów;*
- *Skuteczność – ocena stopnia, na ile cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte.*
- *Adekwatność – stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji.*
- *Trwałość – ocena faktu, czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać do zakończenia finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie wpływu projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.*

Przyjęto, że w ramach niniejszej ewaluacji stosowane będą kryteria: **skuteczności, użyteczności i trwałości.**

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Opisywane badanie jest częścią większego projektu badawczego realizowanego przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum na zlecenie Lubuskiej Sieci LGD. Polega na zrealizowaniu monitoringu i ewaluacji według metodologii wspólnej dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie lubuskim, co umożliwia zbierania danych porównywalnych w skali całego województwa.

Koncepcja metodologiczna badania, zaproponowana przez Wykonawcę, uwzględniła kluczową dla zapewnienia trafności i rzetelności prowadzonych działań badawczych zasadę triangulacji, rozumianą jako triangulację źródeł danych, metod badawczych, jak i triangulację perspektyw badawczych. Zgodnie z jej zasadą, aby zachować możliwie największy obiektywizm i rzetelność wyciąganych wniosków powinno dążyć się do zwielokrotnienia źródeł informacji dla każdego badanego aspektu. Triangulacja obejmuje zarówno aspekt źródeł informacji (narzędzia ilościowe, jakościowe, analiza danych zastanych) oraz triangulację badaczy (wyciąganie wniosków na podstawie tych samych danych przez kilka niezależnie pracujących osób), po czym konfrontacja tych wniosków. W ten sposób eliminowany jest efekt filtru wynikającego z doświadczeń i predyspozycji pojedynczych badaczy.

Analizy były realizowane w odniesieniu do następujących kryteriów ewaluacyjnych: skuteczność, użyteczność, trwałość. Każde z pytań badawczych było rozpatrywane pod kątem właściwego specyfice pytania kryterium. W pierwszym etapie prac został przygotowany szczegółowy plan ewaluacji, uwzględniający specyfikę poszczególnych lokalnych grup działania i stosowane dotychczas narzędzia monitoringu, w tym arkusze Excel służące do agregacji danych możliwych do porównania również na poziomie województwa. W badaniu zastosowano zestaw technik badawczych i analitycznych, w tym:

1. Metody ilościowe:
   1.1. Ankiety elektroniczne dla beneficjentów wsparcia;
   1.2. Ankieta elektroniczna dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR.
2. Metody jakościowe:
   2.1. Grupowe wywiady pogłębione z beneficjentami i głównymi interesariuszami LGD;
   2.2. Wywiady indywidualne z pracownikami LGD.
3. Analiza danych zastanych:
   3.1. Strategia Rozwoju Lokalnego danego LGD;
   3.2. Dane GUS i inne statystyki publiczne odnoszące się do obszarów interwencji LSR;
   3.3. Strony internetowe LGD;
   3.4. Arkusze monitoringowe LGD;
   3.5. Wskaźniki agregowane przez LGD.
4. Benchmarking:
   4.1. Porównanie dynamiki kluczowych wskaźników GUS na terenach LGD z gminami, na terenie których LSR nie były wdrażane.

Szczegółowe informacje o metodyce badania zawarto w załączniku nr 1 do raportu.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Strategią Rozwoju Lokalnego

LGD Zielone Światło powstało w 2004 roku z inicjatywy sektora publicznego tj. ówczesnych włodarzy Gmin: Krosno Odrzańskie, Maszewo i Bytnica, poprzez dostosowanie istniejącego od 2002 r. Stowarzyszenia Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych Powiatu Krośnieńskiego do wymogów wynikających z ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W wyniku konsultacji i spotkań z mieszkańcami – przedstawicielami sektora społecznego i gospodarczego Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 28.04.2004r. pod nr 0000205495 i swoim zasięgiem objęło 3 gminy: Krosno Odrzańskie, Maszewo i Bytnica. W skład stowarzyszenia weszło 47 członków: 31 z sektora społecznego, 7 z sektora publicznego, 9 z sektora gospodarczego. W 2015 roku LGD poszerzyło swój obszar o gminy: Bobrowice i Dąbie, które wcześniej wchodziły w skład LGD „Między Odrą a Bobrem". Celem powstania LGD było wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Mapa obszaru objętego LSR kształtuje się następująco:

Rysunek 1 Mapa obszaru objętego LSR, źródło: LSR

Lokalna Grupa Działania Zielone Światło liczy 59 członków, spośród których sektor społeczny reprezentuje 10 podmiotów, gospodarczy 10 podmiotów, publiczny 10 podmioty i 29 przedstawicieli mieszkańców. Żaden z sektorów ani grupy interesów nie ma znaczącej dominacji w LGD, która skutkowałaby wywieraniem szczególnego wpływu z punktu widzenia realizacji LSR. Skład członkowski jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, są w nim mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy o różnych profilach działalności oraz osoby fizyczne i prawne reprezentujące różnego rodzaju jednostki publiczne. Każda z grup jest zainteresowana rozwojem obszaru LGD, gdyż skutkuje to polepszeniem jakości życia mieszkańców, zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej. Struktura LGD odzwierciedla kierunki w jakim strategia będzie realizowana tj. na rzecz rozwoju turystycznego i rekreacyjnego obszaru z myślą o zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej oraz na rzecz sektora gospodarczego i społecznego w kierunku rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz aktywizacji i integracji społecznej.

LGD Zielone Światło obejmuje wsparciem obszar pięciu gmin powiatu krośnieńskiego województwa lubuskiego tj. Gminę Krosno Odrzańskie – gmina miejsko-wiejska, Gminę Dąbie - gmina wiejska, Gminę Bobrowice - gmina wiejska, Gminę Maszewo - gmina wiejska, Gminę Bytnica - gmina wiejska o łącznej powierzchni 991 km². Szczegółowe dane dotyczące powierzchni gmin oraz liczby ich mieszkańców przedstawiono poniżej.

Tabela 1 Ludność i obszar gmin wchodzących w skład LGD

Powiat	Gmina	Rodzaj gminy	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (km²)
krośnieński	Krosno Odrzańskie	gmina miejsko-wiejska	17 268	212
	Dąbie	gmina wiejska	4 896	171
	Bobrowice	gmina wiejska	3 085	185
	Maszewo	gmina wiejska	2 740	214
	Bytnica	gmina wiejska	2 329	209
		Razem obszar LGD:	30 318	**991**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Ludność

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 obszar LGD zamieszkiwało 32 266 osób. W 2021 roku liczba ta była niższa i wyniosła 30 318. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy, zdecydowanie najliczniej zamieszkiwaną jest gmina Krosno Odrzańskie, a najmniejszą liczbę mieszkańców posiada gmina Bytnica. W latach 2010-14 zaobserwowano spadki liczby mieszkańców, które korelowały ze spadającym przyrostem naturalnym.

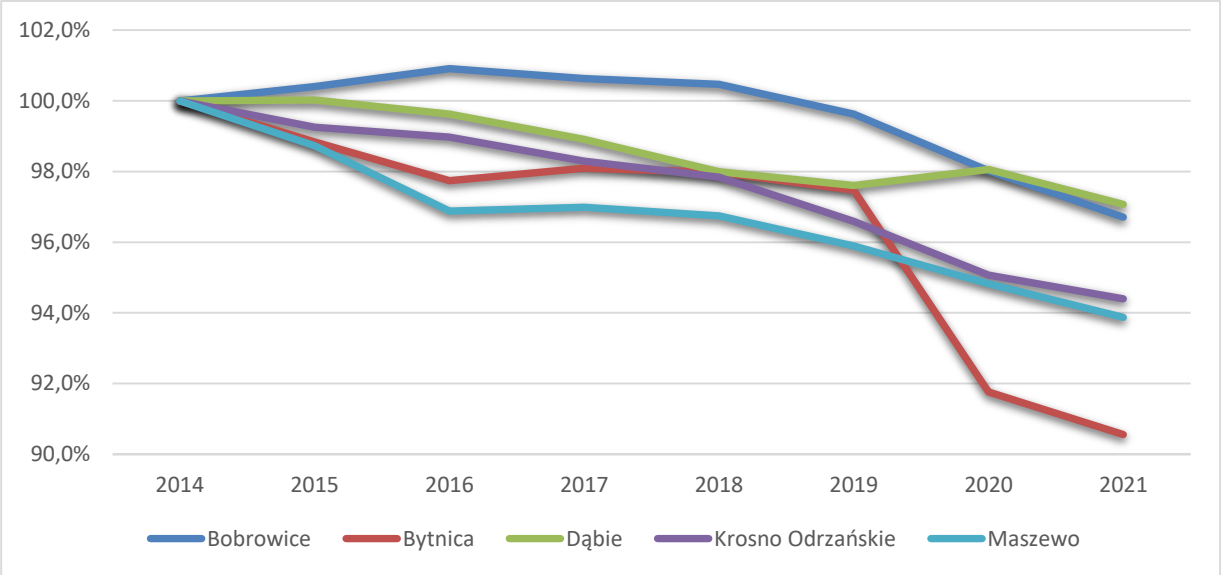
Według danych GUS na koniec 2021 r. obszar zamieszkiwało 19 483 osób. Na terenach wiejskich mieszka 10 835 osób, tj. 35,7% ogółu ludności obszaru. Dynamika przyrostu ludności na obszarze LGD w latach 2015-2021 wskazuje na pogłębienie negatywnego trendu. Od 2015 r. na terenie wszystkich gmin obserwujemy stały spadek liczby ludności. Dane dla całego obszaru pokazują 5,31 % spadek w stosunku do roku 2014. Dane z poszczególnych gmin i dynamikę przyrostu obrazuje tabela i wykres poniżej.

Tabela 2 Dynamika przyrostu ludności na obszarze LGD w latach 2014-2021

Gmina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Przyrost %
Bobrowice	3 190	3 203	3 219	3 210	3 205	3 178	3 127	3 085	-3.29
Bytnica	2 572	2 542	2 514	2 523	2 520	2 507	2 360	2 329	-9.45
Dąbie	5 044	5 045	5 025	4 989	4 943	4 923	4 946	4 896	-2.93
Krosno Odrz.	18 293	18 157	18 105	17 980	17 898	17 670	17 391	17 268	-5.60
Maszewo	2 919	2 882	2 828	2 831	2 824	2 799	2 768	2 740	-6.13
RAZEM	32 018	31 829	31 691	31 533	31 390	31 077	30 592	30 318	-5.31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

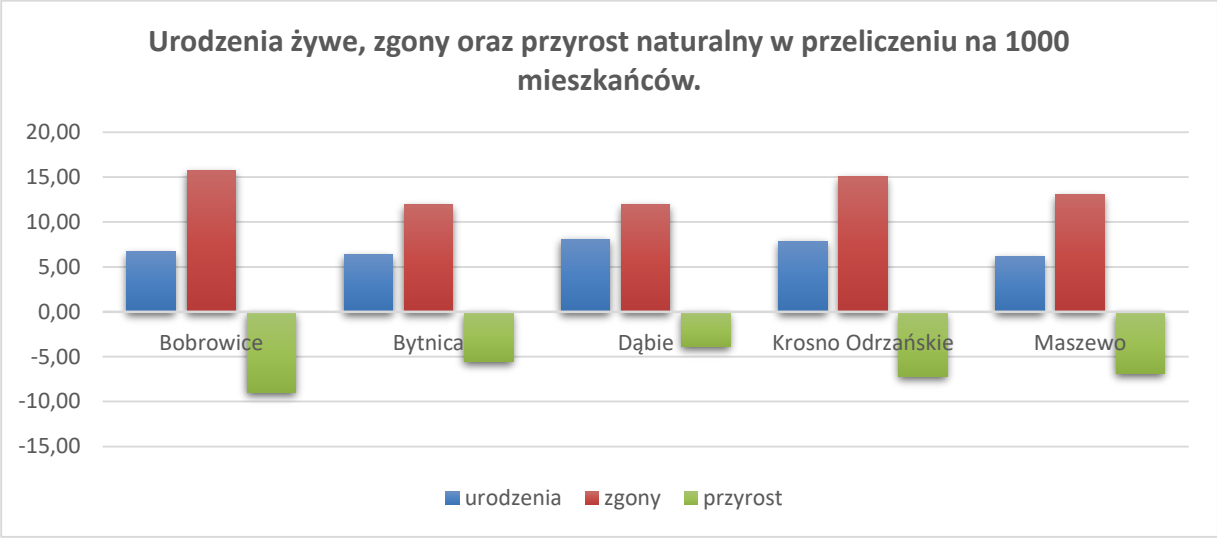
Wykres 1 Dynamika zmian ludności w latach 2014-2021 w gminach obszaru LSR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

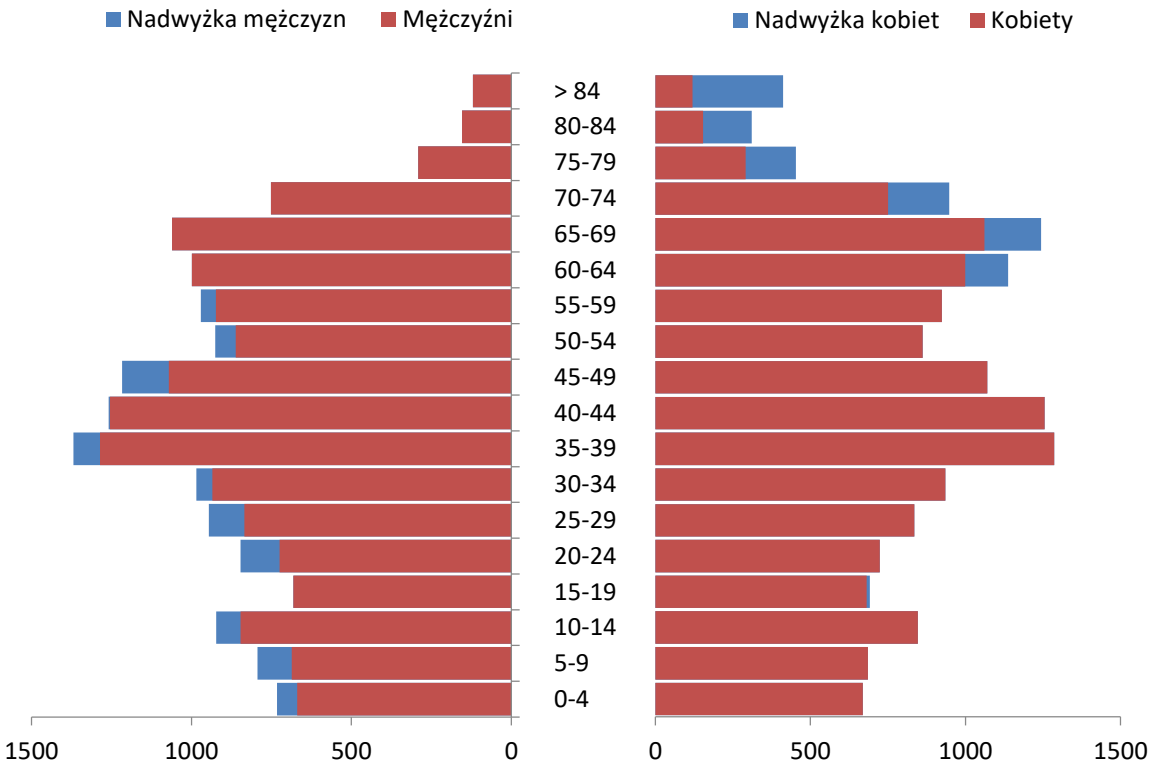
Przyrost naturalny w latach 2015-21 również spadał, co miało odzwierciedlenie w strukturze wieku mieszkańców. Poniżej zaprezentowano dane dla obszaru LSR.

Wykres 2 Urodzenia żywe, zgony oraz przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2021 w gminach LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Wykres 3 Struktura wieku na obszarze realizacji LSR w roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Za główny czynnik powodujący odpływ mieszkańców z obszaru uznano emigrację zarobkową. Saldo migracji dla całego powiatu krośnieńskiego w 2013r. było ujemne i wyniosło

– 219 osób, w tym zagranicznych - 87 osób. W kolejnych latach tendencja negatywna utrzymywała się. W 2021 tereny LGD opuściło 69 osób, a średnie saldo migracji na 1000 osób w latach 2014-2021 wyniosło -2,6. Obszar LSR charakteryzuje się również niską gęstością zaludnienia, która w 2013 r. wynosiła średnio 32 osoby/km². W 2021 r. wynosiła 30,59 osób/km². Najniższą gęstość zaludnienia ma gmina Bytnica (11 osób/km²), natomiast najwyższą ma gmina Krosno Odrzańskie (81 osób/km²) przy średniej dla województwa lubuskiego 70 osób/km². W LSR trafnie zdiagnozowano, że jednym ze skutków małej gęstości zaludnienia jest dezintegracja społeczna, która dodatkowo ogranicza na możliwości rozwój obszaru, stanowiąc o ogromnych kosztach budowy, modernizacji i utrzymania infrastruktury technicznej (kanalizacja, wodociągi, drogi). Koszty takich inwestycji zdecydowanie przewyższają możliwości budżetowe poszczególnych JST obszaru, a skutkiem jest obniżenie atrakcyjności gospodarczej i jakości życia mieszkańców.

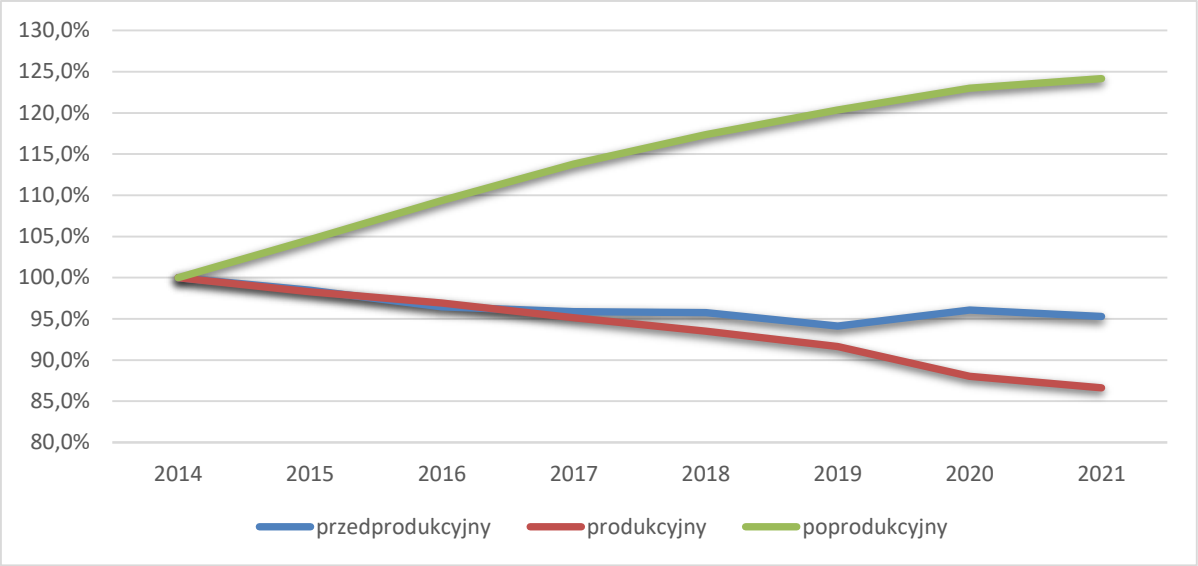
W LSR za duży problem uznano pogorszającą się w ciągu ostatnich kilku lat proporcję między liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, co wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Jest to jeden z istotnych czynników, determinujących zarówno procesy społeczne, jak również gospodarcze. Dane jednoznacznie pokazują jak niekorzystnie na obszarze LGD prezentuje się struktura ludności według ekonomicznych grup wieku. W latach 2015-2021 zgodnie z danymi GUS, liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym spadła o 273 osoby, a liczba ludności w wieku produkcyjnym spadła o 2767 osób. Zgodnie z tendencją ogólnopolską wzrosła natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym o 1340 osób. Dane wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli i na kolejnych wykresach.

Tabela 3 Struktura ludności na obszarze LGD z podziałem na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2014-2021

	Osoby w wieku przedprodukcyjnym	Osoby w wieku produkcyjnym	Osoby w wieku poprodukcyjnym
2014	5791	20684	5543
2015	5702	20329	5798
2016	5585	20045	6061
2017	5553	19674	6306
2018	5545	19339	6506
2019	5450	18957	6670
2020	5564	18210	6818
2021	5518	17917	6883

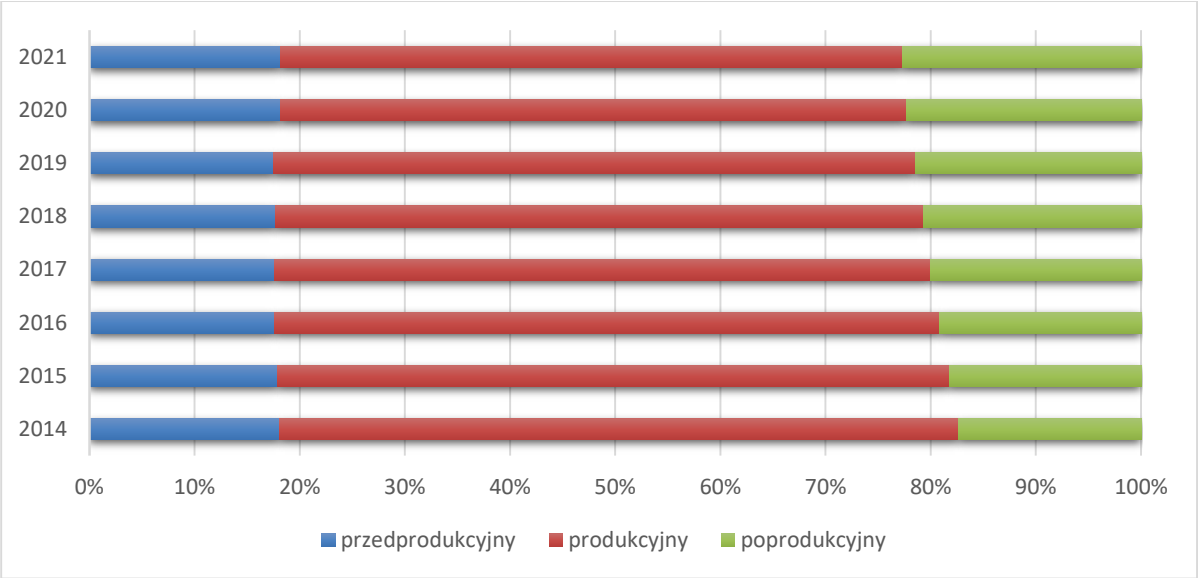
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Wykres 4 Dynamika zmian w grupach funkcjonalnych ludności w latach 2014-2021 na obszarze LSR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

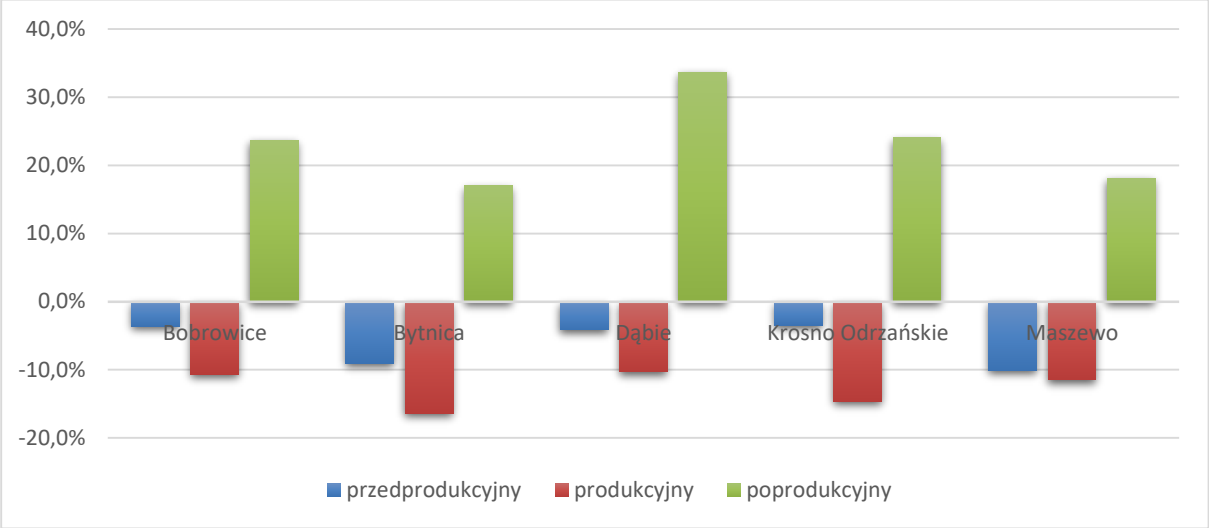
Wykres 5 Udział poszczególnych grup funkcjonalnych w ogóle ludności w latach 2015-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Na terenie całego obszaru LGD zmniejszyła się liczba ludności w wieku produkcyjnym o ponad 13 % w stosunku do 2014 r. Podobnie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym – o blisko 5%. Wyraźnie zwiększyła się natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym o przeszło 24 %. Proces zmian na przestrzeni lat w poszczególnych gminach zaobserwować można na wykresie powyżej.

Wykres 6 Dynamika zmian 2014/2021 w grupach funkcjonalnych ludności w gminach LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Gospodarka i przedsiębiorczość

Na koniec grudnia 2013 r. na obszarze objętym strategią było 2869 (1393 miasto Krosno Odrzańskie) podmiotów gospodarczych, z czego 2750 podmiotów stanowiły mikroprzedsiębiorstwa, a 97 stanowiły małe przedsiębiorstwa. Natomiast na koniec 2021 roku było o 438 podmiotów gospodarczych więcej, z czego 93,25 % należało do sektora prywatnego.

Porównując sytuację z roku 2014 do 2021 zauważać można dalszy wzrost liczby podmiotów wpisanych do REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wzrost ten wyniósł ponad 27% i aktualnie wskaźnik wynosi 948 podmiotów. Jest to zdecydowanie niższy wskaźnik niż np. wskaźnik wojewódzki wynoszący w 2021 roku 1266 podmiotów. Poniżej tabela porównująca sytuacje na przestrzeni lat.

Tabela 4 Przyrost podmiotów gospodarczych w gminach na obszarze LGD w latach 2014-2021

Gmina/rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bobrowice	236	242	233	243	239	248	270	288
Bytnica	148	156	149	161	160	168	180	178
Dąbie	377	390	403	419	411	456	477	512
Krosno Odrz.	1 895	1 872	1 911	1 947	1 983	2 015	2 030	2 078
Maszewo	179	186	186	191	197	195	200	217
Razem	2 835	2 846	2 882	2 961	2 990	3 082	3 157	3 273

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Porównując strukturę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wg. PKD 2007 na obszarze LGD w 2014 roku z rokiem 2021, widzimy, że aktualnie dominuje działalność gospodarcza w branżach związanych z budownictwem. Największy wzrost nastąpił właśnie w tej branży o 8 % w stosunku do 2014 r. co pozwoliło wyprzedzić dotychczasowego lidera z sekcji G. W pozostałych sekcjach zmiany były niewielkie.

Tabela 5 Struktura zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wg. PKD 2007 na obszarze LGD w 2014 i 2021 roku

	2014	2021
Sekcja F (Budownictwo)	13.3%	21.3%
Sekcja G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle)	25.9%	19.8%
Sekcja L (Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości)	9.7%	9.0%
Sekcja SiT (Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby)	7.6%	8.2%
Sekcja H (Transport i gospodarka magazynowa)	6.9%	5.9%
Sekcja C (Przetwórstwo przemysłowe)	6.4%	5.9%
Sekcja M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna)	5.1%	5.8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Na przestrzeni 2014-21 odnotowano systematyczny przyrost liczby podmiotów gospodarczych. Wśród przedsiębiorstw wpisanych do rejestru REGON największą grupę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Wskaźnik ilości takich podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców również rośnie. W 2014 roku wynosił 456 podmiotów, podczas gdy w 2021 jest to 599 podmiotów. Dla porównania – jest to jednak wciąż dużo niższy wskaźnik przedsiębiorczości osób fizycznych niż średnia województwa lubuskiego, która wynosi 902. Warto jednak zauważyć, że przyrost takich podmiotów w latach 2014 – 2021 na terenie objętym LSR był zdecydowanie wyższy niż na terenie woj. lubuskiego – wyniósł ponad 31%, podczas gdy wskaźnik wojewódzki zmienił się w tym samym czasie o ok. 18%.

Tabela 6 Podstawowe wskaźniki obrazujące aktywność gospodarczą w 2014 i 2021 r.

Wskaźnik	średnia dla terenu LSR		średnia dla woj. lubuskiego	
	2014	2021	2014	2021
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności	742	948	1079	1266
Osoby fizyczne prowadzące działalność gosp. na 10 tys. ludności	456	599	760	902

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Rynek pracy i bezrobocie

W 2013 roku na obszarze LGD zatrudnionych było ogółem 4508 osób z czego 2232 stanowiły kobiety (49%). Większa liczba zatrudnionych pracuje w mieście Krosno Odrzańskie, co stanowi 63% ogółu zatrudnionych. W LSR wskazano, że obszar LGD charakteryzuje się małą liczbą miejsc pracy na terenach wiejskich oraz dużą nierównowagą w zatrudnieniu kobiet, które stanowią jedynie 44% ogólnie zatrudnionych na wsiach. W 2021 r. zatrudnionych było 4910 osób, w tym nieco ponad 50% stanowiły kobiety. Na terenach wiejskich ten odsetek był wyższy i wyniósł około 52%. Jak można zauważyć niekorzystna dysproporcja na przestrzeni ostatnich lat zmieniła się, co mogło być wynikiem wdrażania LSR.

Liczba osób bezrobotnych, zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy w 2013 roku wynosiła: 1801 osób, z czego aż 59 % stanowiły kobiety. Natomiast na koniec 2021 roku w Powiatowych Urzędach Pracy zarejestrowanych było 554 osób, w porównaniu z 2014 r. jest to o ponad 69 % mniej. 59% stanowiły kobiety. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił w 2013 r. 8,5%. Natomiast udział bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym wynosił 10,8%. Poniżej zestawienie liczby bezrobotnych zarejestrowanych w gminach wchodzących w skład LGD w 2014 i 2021 r.

Tabela 7 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD

Gmina/rok	2014		2021	
	Liczba ogółem	Liczba kobiet	Liczba ogółem	Liczba kobiet
Bobrowice	142	91	64	34
Bytnica	135	88	32	22
Dąbie	293	168	115	65
Krosno Odrz.	680	396	277	166
Maszewo	182	105	66	41
RAZEM	1 432	848	554	328

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Z analiz przedstawionych w LSR wynika, że udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze objętym strategią w 2014 r. wynosił – 7,9%, przy poziomie 7,2% w województwie. Natomiast na koniec 2021 roku udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 3,3%, a w województwie 3,1%. Poniżej przedstawione dane w poszczególnych gminach.

Tabela 8 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Gmina/rok	2014			2021		
	Ogółem %	Mężczyzn %	Kobiet %	Ogółem %	Mężczyzn %	Kobiet %
Bobrowice	6.9	4.7	9.5	3.5	3.0	4.1
Bytnica	8.1	5.2	11.7	2.3	1.3	3.5
Dąbie	8.7	6.8	11.2	3.8	2.9	5.0
Krosno Odrz.	5.8	4.5	7.2	2.8	2.1	3.6
Maszewo	9.8	7.5	12.6	4.0	2.7	5.6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Z badań wskazanych w LSR wynika, że powiat krośnieński cechuje się jednym z najwyższych wskaźników bezrobocia w województwie lubuskim. Na przełomie lat 2008-2013 w całym powiecie krośnieńskim bezrobocie spadało z 26,5% w roku 2008 do 24,1% w roku 2013. W porównaniu z poziomem bezrobocia w województwie lubuskim 15,7% czy w kraju 13,4% (w 2013r.), skala bezrobocia w powiecie była poważna. W latach 2015-21 bezrobocie wyraźnie zmalało. We wszystkich gminach poprawiła się proporcja liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych do ogólnej liczby ludności. W LSR zwrócono uwagę na bezrobocie w grupach wiekowych: do 25 r. ż. i po 50 r. ż. osób ponadprzeciętnie narażonych na bezrobocie. Pomimo iż od 2014 roku liczba osób bezrobotnych systematycznie malała, to niektóre grupy wiekowe wciąż są relatywnie bardziej obciążone bezrobociem niż pozostałe grupy. Zmieniła się jednak nomenklatura używana przez GUS i tak nieco inaczej wyglądają aktualnie badane przedziały wiekowe. Zauważyć jednak można, że wśród mężczyzn najliczniej reprezentowaną grupą bezrobotnych są osoby starsze, powyżej 55 r.ż. Wśród kobiet są to przede wszystkim osoby młode w wieku poniżej 25 lat (68% zarejestrowanych bezrobotnych to kobiety).

Tabela 9 Liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD do 25 lat i powyżej 50 lat w roku 2021

Gmina	osoby do 25 lat	procent ogółu	osoby powyżej 55 lat	procent ogółu
Powiat krośnieński	145 (99 kobiet)	12%	228 (77 kobiet)	19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Analizując problemy i potrzeby osób bezrobotnych na obszarze LSR wskazano jakie grupy szczególnie potrzebują wsparcia i mają utrudnione wejście na rynek pracy. W LSR, na podstawie badań ankietowych i analizy sytuacji społeczno-gospodarczej regionu, uznano, że strategia LGD Zielone Światło powinna kierować swoje działania głównie do: kobiet, osób powyżej 50 roku życia oraz osób młodych do 25 roku życia.

Turystyka

Obszar LGD bogaty jest w walory turystyczne. Zgodnie z LSR powinny one generować rozwój regionu. Uwarunkowania geograficzne, historyczne, ukształtowanie terenu, sprawiają, że obszar może dużo zaoferować mieszkańcom i turystom. Blisko 60% LGD stanowią lasy. Wszystkie gminy skupione są na terenie Środkowego Nadodrza. Główne rzeki przepływające przez obszar LGD to Bóbr, Odra, Pliszka i Gryżynka. Liczne zakola, wąwozy, także rozległe doliny z łąkami, progi wodne, bogactwo ryb, ptaków, roślin dziko rosnących i zachwycającego krajobrazu, umożliwiają bliski kontakt z pięknem natury.

Na obszarze LGD znajduje się Gryżyński Park Krajobrazowy, z dużymi nachyleniami zboczy rynny polodowcowej, jeziorami, stawami, 17 torfowiskami, rzeką Gryżynką i 94 źródłami zboczowymi. W północnej części rozciąga się 7,5 km ścieżka przyrodnicza z 10 stanowiskami tematycznymi i 17 poglądowymi tablicami. Krzesiński Park Krajobrazowy charakteryzuje się dużym udziałem często zalewanych łąk i pastwisk położonych w dolinie Odry. Na terenie Parku stwierdzono występowanie 155 gatunków ptaków, w tym wiele rzadkich i narażonych na wyginięcie. We wsi Kłopot, w północnej części Parku, znajduje się około 37 gniazd bociana białego.

W LSR uznano, że duże znaczenie dla rozwoju turystyki w regionie mają jeziora, które zajmują obszar 540 ha. Nie należą one do największych, ale ich atrakcyjne położenie, wyższe temperatury powietrza niż w innych regionach kraju, dłuższy sezon kąpielowy, większe nasłonecznienie, mniejsze i rzadziej występujące opady atmosferyczne oraz słabe wiatry, podnoszą ich atrakcyjność dla celów turystycznych. Rejon jest odpowiednim miejscem dla fanów sportów wodnych - windsurfingu, sup, żeglowania, plażowania, wędkarstwa, pieszych wędrówek, jak i wycieczek rowerowych. Obszar jest też idealnym miejscem do spływów kajakowych, ze względu na swoje wyjątkowe walory przyrodnicze.

Walory te wykorzystują w swojej działalności przedsiębiorcy, jak również gospodarstwa rolne oferujące usługi agroturystyczne. W LSR uznano, że obszar jest idealny ze względu na posiadane potencjały przyrodnicze i kulturowe do realizacji turystyki rodzinnej, opartej na zróżnicowanej ofercie oraz bezpieczeństwie i spokoju, turystyce weekendowej, szeroko rozumianej turystyce przyrodniczej, edukacyjnej, kulturowej, której rozwój może obejmować zwiedzanie materialnego dziedzictwa obszaru (pałace, parki, kościoły, zabytki kultury przemysłowej i rolnej itp.), udział w lokalnych imprezach, zwłaszcza takich, które wyrastają z lokalnych obrzędów, tradycji i historii, bezpośrednie poznawanie kultury obszaru poprzez spotkania z interesującymi mieszkańcami.

Przeanalizowano zaplecze infrastrukturalne, w tym bazę noclegową, w zestawieniu z rokiem 2014.

Tabela 10 Ilość obiektów, oferujących miejsca noclegowe

	2014	2021
Liczba obiektów noclegowych	9	6
Liczba miejsc noclegowych	708	546

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Z powyższego zestawienia wynika, że baza noclegowa zmalała o 22% w stosunku do 2014 r. Dane potwierdzają także wywiady przeprowadzone wśród członków LGD, którzy jednogłośnie wskazali niewystarczająca bazę noclegową i infrastrukturę turystyczną za jeden z większych problemów w rozwoju regionu. Jednym z powodów takiego stanu rzeczy mogły być utrudnienia dla branży turystycznej w okresie pandemii Covid-19.

Na podstawie danych z lat 2014 i 2021 o ilości miejsc noclegowych, wyliczono średni udział każdej gminy w potencjale noclegowym powiatu. Ma to istotne znaczenie w kontekście prób oszacowania rozłożenia ruchu turystycznego w poszczególnych gminach. GUS bowiem podaje dane o liczbie udzielonych noclegów jedynie na poziomie powiatu (oprócz danych o turystach zagranicznych – te można przeglądać również na poziomie poszczególnych gmin). Dane dotyczące liczby turystów korzystających z noclegów na terenie każdego z powiatów w latach 2014 i 2021 pozyskano z Banku Danych Lokalnych GUS. Tak jak wspomniano powyżej GUS udostępnia je aktualnie jedynie w podziale na powiat. Przyjmując wskaźniki udziału poszczególnych gmin w potencjale turystycznym powiatu dokonano szacunkowego rozbicia danych na poszczególne gminy. Należy jednak podkreślić, iż dane te są jedynie ekstrapolacją na podstawie danych rzędu ogólnego i nie należy ich traktować jako danych precyzyjnych.

Tabela 11 Liczba miejsc noclegowych i turystów w roku 2014 i 2021

Gminy posiadające bazę noclegową na swoim terenie	**Turyści korzystający z noclegów ogółem**		**Udzielone noclegi ogółem**	
	2014	2021	2014	2021
Powiat krośnieński	16 099	10 519	55 758	35 402
Bobrowice	5 749	3756	25 905	16448
Bytnica	2 931	1915	3 993	2535
Dąbie	1 123	734	7 069	4488
Krosno Odrzańskie	3 018	1972	6 307	4004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, szacunek, stan na: 31.12.2021

Kapitał społeczny

W LSR zwrócono uwagę na rolę organizacji społecznych, w tym fundacji, stowarzyszeń, klubów sportowych, kół gospodyń w kształtowaniu życia mieszkańców regionu. W 2013 roku liczba organizacji społecznych na obszarze LGD wynosiła 99 podmiotów. Natomiast liczba organizacji pozarządowych w 2021 r. wzrosła do 137, co stanowi wzrost o 38 (38,38 %) w stosunku do roku 2013. Liczbę NGO w poszczególnych gminach wraz z zestawieniem w 2014 i w 2021 r. przedstawia tabela poniżej:

Tabela 12 Podmioty kapitału społecznego na terenie LSR w roku 2014 i 2021

Gmina	2014	2021
Bobrowice	14	17
Bytnica	10	12
Dąbie	16	28
Krosno Odrzańskie	55	65
Maszewo	10	15
RAZEM	**105**	**137**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

W LSR jako pozytywną zmianę wskazano zwiększoną aktywność mieszkańców, przejawiającą się głownie powstawaniem nowych organizacji. Działania podejmowane przez organizacje są jednak incydentalne i raczej są to inicjatywy skierowane dośrodkowo (niewiele jest działań podejmowanych na rzecz lokalnej społeczności). Główne problemy NGO to niski potencjał finansowy w organizacji inicjatyw aktywizujących i integrujących mieszkańców, a także brak środków finansowych na organizację przedsięwziąć.

Wyniki Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

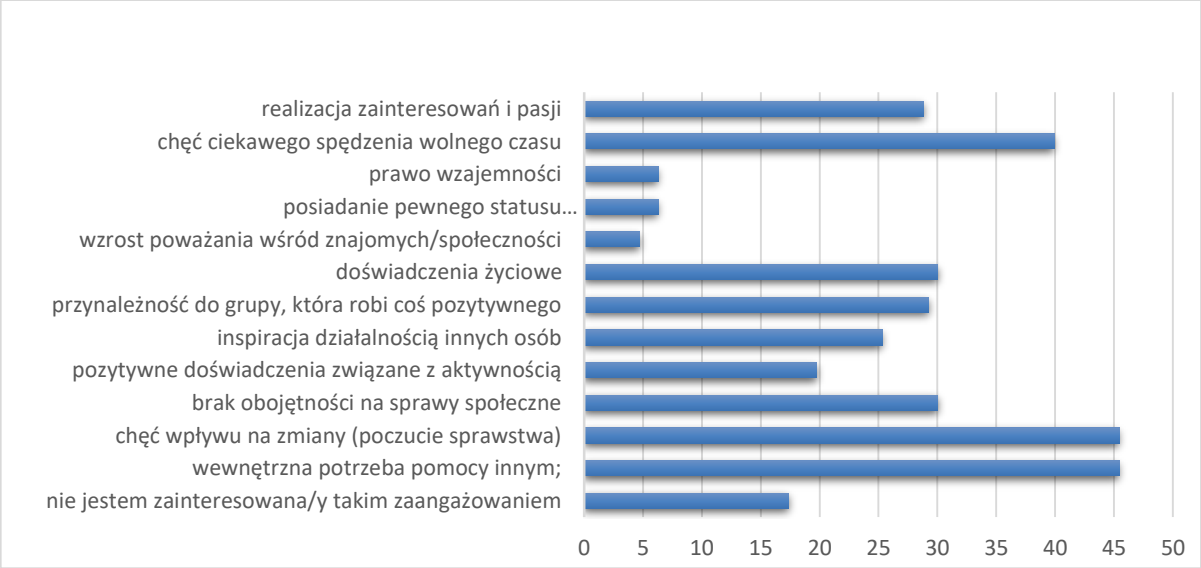
Ankieta dystrybuowana była poprzez media społecznościowe. Zaproszenie do udziału w ankiecie dotarło, za pomocą płatnej promocji w mediach społecznościowych (Facebook, Instagram) do ponad 160 tys. osób z terenu objętego badaniem, uzyskując ponad 200 tys. wyświetleń. Natomiast jedynie niewielki odsetek osób był zainteresowany wyrażeniem zdania na temat swojego zaangażowania społecznego. Ponad 2000 osób wyświetliło ankietę, a jej wypełnianie rozpoczęło łącznie 300 osób. Przeważającą grupę respondentów stanowiły kobiety (blisko 71 proc. ogółu). Zaledwie co trzeci respondent był mężczyzną. Pod względem wieku najliczniejszą grupą były osoby z przedziału wiekowego 36-50 lat.

Badanie ankietowe, którego uczestnikami były osoby zamieszkujące obszar realizacji LSR, miało zweryfikować, z jednej strony zdania mieszkańców na temat efektów wdrażania

LSR, a z drugiej pozyskać informacje dotyczące niezaspokojonych jeszcze potrzeb i ewentualnych oczekiwań odnośnie przyszłości. Wyniki badania pokazują, że działalność LGD jest rozpoznawalna. Blisko 67,67% respondentów zetknęło się z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w ich rejonie, z czego największy procent za pośrednictwem Internetu 47,72%, dalej kolejno: spotkań (37,56%), wydanych przez LGD publikacji, stoisk na targach (36,04%), organizowanych przez LGD imprez (33,50%), szkoleń (26,90%), doradztwa w biurze LGD (26,40%), poczty pantoflowej, warsztatów (po 22,84%), ogłoszeń (21,32%), mediów (20,30%), promocji produktów lokalnych, ulotek (16,75%), innych realizowanych przez LGD projektów (14,21%), konkursów (9,14%).

Wśród respondentów 75% jest zainteresowanych sprawami lokalnymi, czyli tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu - wydarzeniami, inwestycjami, problemami społecznymi, sprawami ważnymi dla mieszkańców itp. Ponad 20% stwierdziło, że trudno im to ocenić, a jedynie niecałe 4% odpowiedziało, że zdecydowanie nie. Wśród czynników, które motywują do aktywności społecznej, respondenci najczęściej wskazywali: chęć wpływu na zmiany i wewnętrzną potrzebę pomocy innym. Wśród innych odpowiedzi znalazły się: rozwój osobisty, dalsze doskonalenie, nowe doświadczenia. Te odpowiedzi wskazują na to, w jaki sposób lokalni liderzy powinni komunikować się z kapitałem społecznym na terenie swojego działania, aby wyzwolić jego większe zaangażowanie.

Wykres 7 Czynniki motywujące do aktywności społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

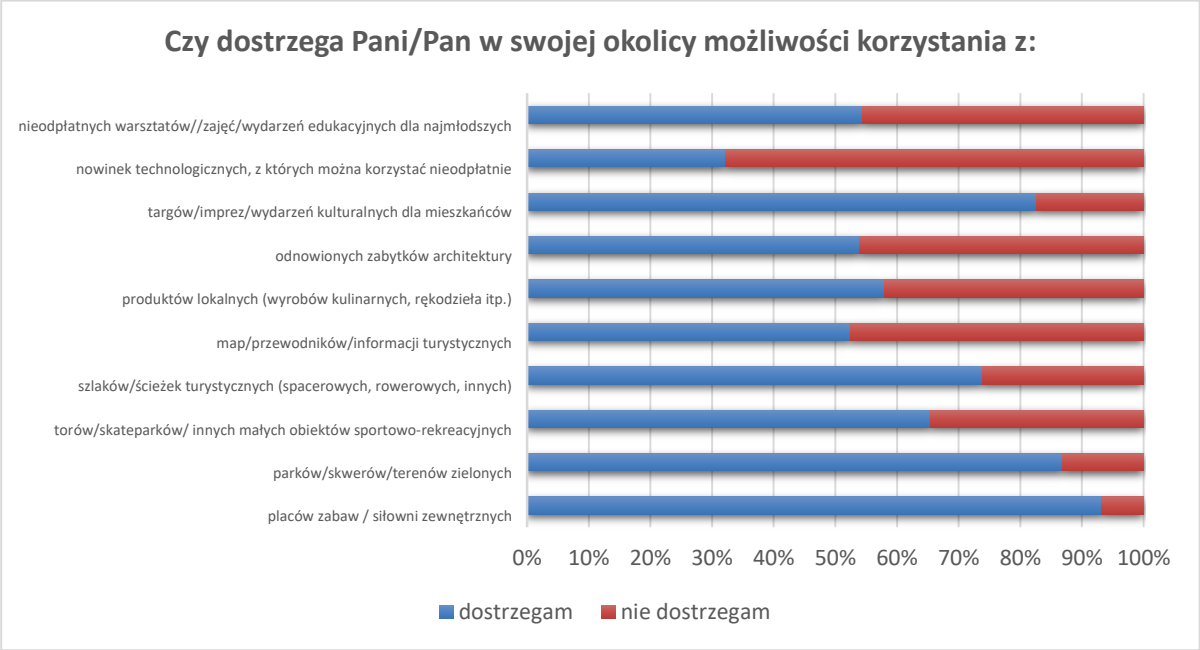
Podczas badania zweryfikowano, w jakim obszarze aktywności społecznej respondenci chcieliby uczestniczyć. Okazuje się, że wątek turystyki i krajoznawstwa, a także kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury czy też działalności na rzecz osób starszych to obszary z największym potencjałem. Kolejne równie istotne elementy to działalność na rzecz dzieci i młodzieży czy też czystości miejsc publicznych. Co warte podkreślenia obszary te są zgodne tematycznie z działaniami podejmowanymi przez LGD, więc są istotnym polem do rozwoju kapitału

społecznego i zwiększenia roli LGD jako lidera aktywności społecznej na obszarze realizacji LSR. Jedynie niespełna 16,60% badanych wskazała, że nie chce angażować się i być aktywnym. Pozostałe osoby wskazały:

- pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej – 27,67 %;
- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej – 20,16%;
- działalności na rzecz integracji cudzoziemców – 9,09%;
- ochrony i promocji zdrowia – 24,51%;
- działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami – 25,69%;
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym – 31,23%;
- edukacji, oświaty i wychowania – 28,06%
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży – 30,43%;
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego – 32,81%;
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – 19,37%;
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego – 26,88%;
- czystości miejsc publicznych – 30,43%;
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu – 16,21%
- turystyki i krajoznawstwa – 34,78%;
- ratownictwa i ochrony ludności - 5.53%;
- pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w Polsce i za granicą – 8,70%;
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka – 12,25%;
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym – 19,37%.

W wyniku realizacji LSR na terenie LGD powstało wiele placów zabaw, siłowni zewnętrznych, miejsc rekreacji czy zrewitalizowanych parków/skwerów. Zapytano respondentów o to, jakie możliwości korzystania z tych elementów dostrzegają w swojej okolicy. Respondenci wskazali na możliwość skorzystania z placów zabaw/siłowni zewnętrznych (aż 93,25%), targów/imprez/wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców czy z terenów zielonych. W swojej okolicy respondenci raczej nie dostrzegają możliwości skorzystania z nowinek technologicznych, z których można korzystać nieodpłatnie (niemal 70%).

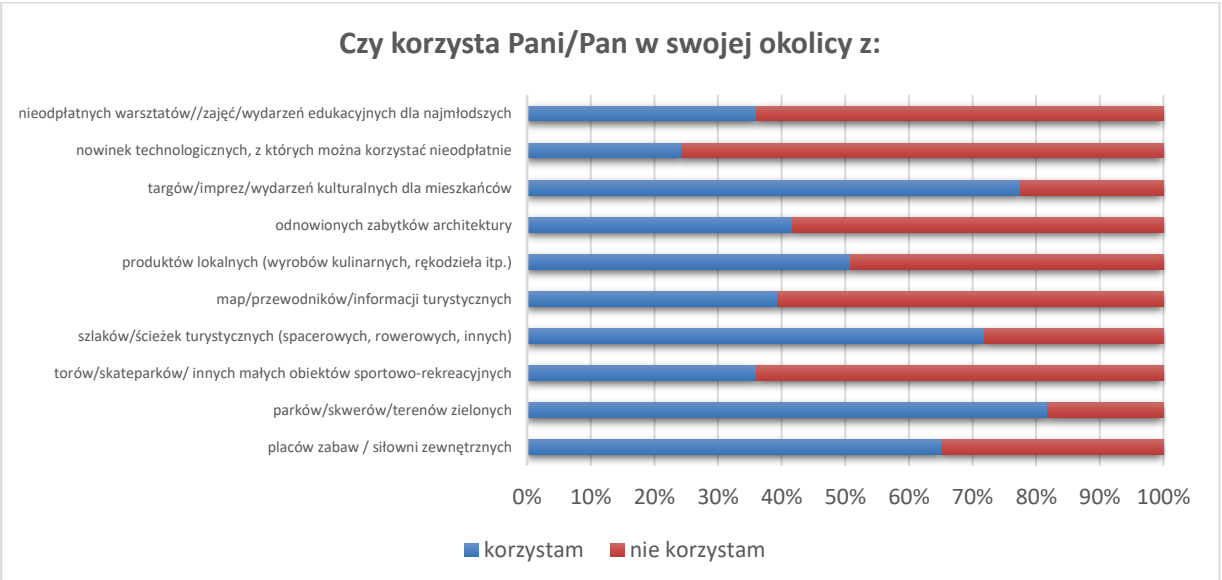
Wykres 8 Potencjalne możliwości i formy spędzania czasu wolnego na obszarze LSR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Dostrzeganie pewnych możliwości nie zawsze przekłada się na korzystanie z nich. Wynika to z wielu czynników leżących po stronie indywidualnych preferencji beneficjentów ostatecznych, mieszkańców obszaru LGD – dla których strategia jest realizowana. Respondenci zapytani, z czego w swojej najbliższej okolicy korzystają, na pierwszym miejscu wskazali parki/skwery/tereny zielone (81,28%), targi/ imprezy kulturalne (blisko 80%), szlaki i ścieżki turystyczne (72%). Respondenci najrzadziej korzystają z nowinek technologicznych i torów/skateparków/ innych małych obiektów sportowo-rekreacyjnych, zdecydowanie wiąże się to z ich dostępnością na danym terenie.

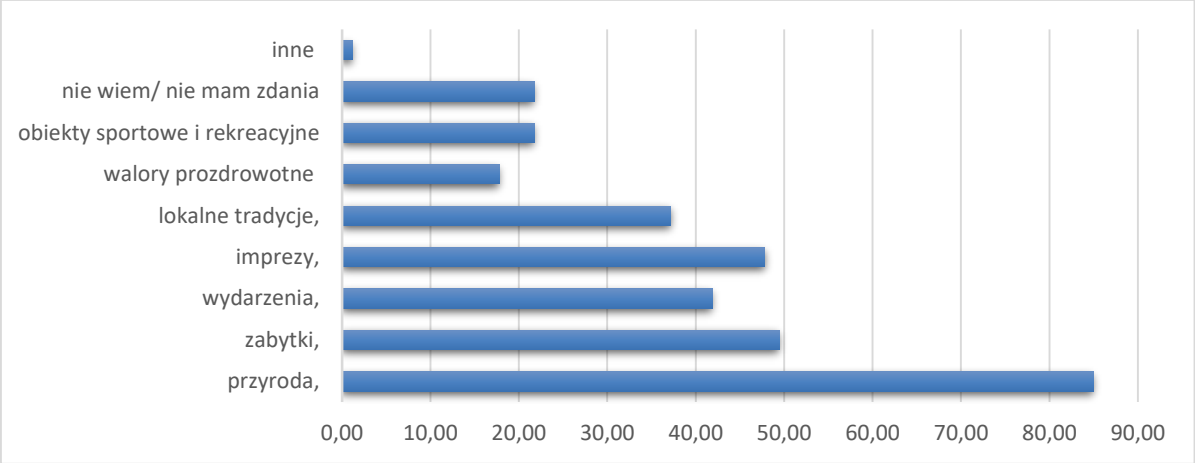
Wykres 9 Form i atrakcje, z których respondenci korzystają w swojej okolicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Jednym z kluczowych zadań LGD jest rozwój potencjału turystycznego na obszarze wspieranym przez LSR. Według respondentów potencjał ten w ostatnich latach wzrósł (niemal połowa odpowiedzi), a na pewno nie zmniejszył się (21,34%). 17% badanych nie potrafi się odnieść do tej kwestii. W kontekście potencjału turystycznego zapytano także o to jakie obszary mogą sprawić, że do regionu przyjeżdżać będzie więcej turystów. Wśród badanych dominuje przekonanie, że w przyrodzie drzemie największy potencjał (ponad 84,98%). Kolejnym istotnym potencjałem mogą być istniejące zabytki. 6,32% nie potrafi wskazać lub nie wie. Wśród odpowiedzi „innych" znalazły się: mało uczęszczane szlaki turystyczne, mały ruch drogowy, lokalne zabytki, dobra komunikacja, dostępność transportu publicznego, jak i dobra promocja.

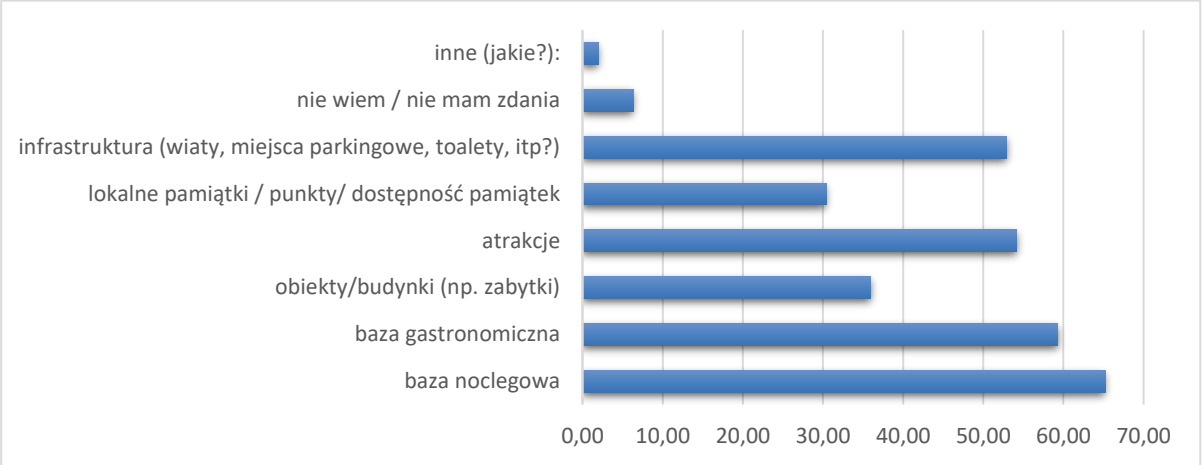
Wykres 10 Obszary turystyki, które mogą przyciągać ludzi do regionu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Mieszkańcy uważają, że rozwój turystyki w oparciu o wskazane obszary wymaga doinwestowania głównie w zakresie bazy noclegowej i gastronomicznej, atrakcji, infrastruktury towarzyszącej (wiaty, miejsca parkingowe, toalety itp.) oraz wyprodukowania lokalnych pamiątek (i utworzenia punktów gdzie będą one dostępne do zakupienia). Ponad 65% wskazała na bazę noclegową, 54% atrakcje, 53% infrastrukturę, a ponad 30% na lokalne pamiątki. Wśród odpowiedzi inne wskazano: budowa ścieżek rowerowych, toalet dla turystów, budowa ogólnodostępnego placu zabaw, rewitalizacja parku, rewitalizacja "kąpieliska", rozbudowa ścieżek rowerowych, Program ,,Ochrony Odry/rzek", większe zaangażowanie leśnictw.

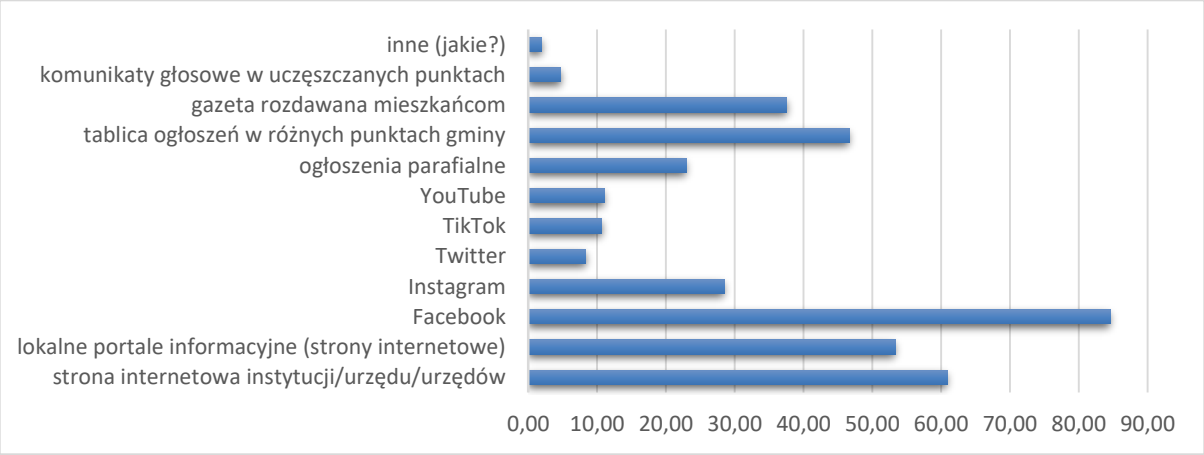
Wykres 11 Obszary turystyki, które wymagają wsparcia w regionie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Podczas badania sprawdzono, jaka forma komunikacji jest najbardziej preferowana wśród odbiorców działań LGD. Niemal 90% wskazało portal Faacebook, jako najlepszy sposób informowania mieszkańców o tym, co się dzieje w najbliższym otoczeniu. Z jednej strony to odpowiedź oczywista, ale z drugiej strony budząca pewien niepokój. Otóż portal ten nie jest dostępny dla wszystkich (nie każdy ma tam konto). Ponadto sposób prezentacji treści na „wallu" sprawia, iż osoby zainteresowane danymi informacjami mogą wcale ich nie widzieć, bo algorytmy wskażą im inne materiały. Ponadto coraz trudniej „przebić się" z informacją nie wspieraną kampanią płatną – co utrudnia korzystanie i komunikowanie się z odbiorcami organizacjom społecznym.

Wykres 12 Preferowany sposób na informowanie mieszkańców o tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

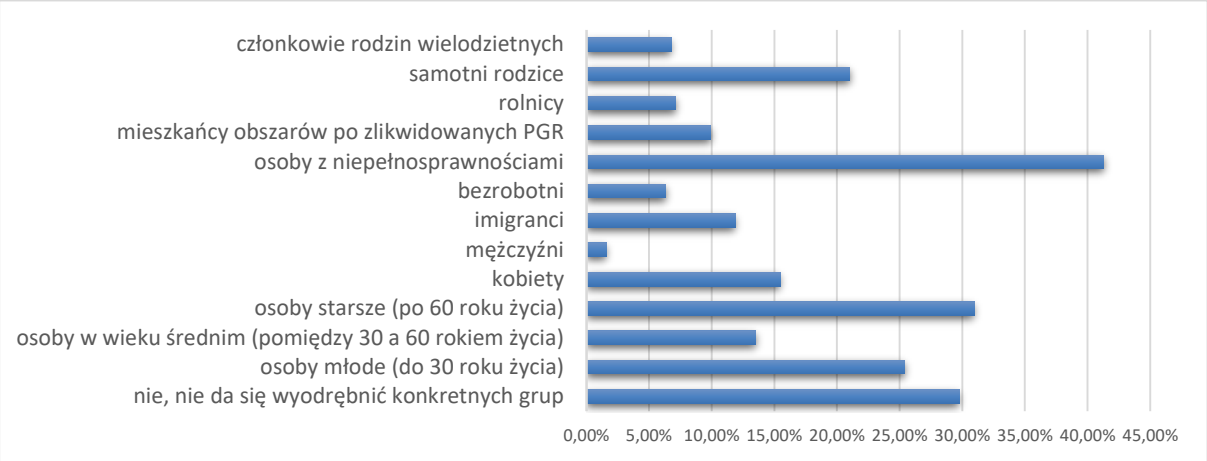
Ostatni blok pytań dotyczył przedsiębiorczości i sytuacji na lokalnym rynku. Badanych zapytano, czy byliby w przyszłości zainteresowani otrzymaniem dotacji na otwarcie własnej działalności gospodarczej. Niemal 40% odpowiedziała twierdząco, 26,09% na ten moment nie wie, czy chciałoby skorzystać z takiego wsparcia, a niespełna 34% twierdzi, że nie. Natomiast

zdania respondentów dotyczące tego, jakie branże są najbardziej warte wsparcia, w formie dotacji na otwarcie działalności gospodarczej, zdania respondentów są podzielone:

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 13,83%;
- przetwórstwo przemysłowe 4,74%;
- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją 13,83%;
- budownictwo 14,62%;
- handel hurtowy i detaliczny 9,09%;
- naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 8,70%;
- transport i gospodarka magazynowa 5,14%;
- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi 30,83%;
- informacja i komunikacja 13,83%
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa 1,19 %;
- działalność związana z obsługą rynku nieruchomości 3,16%;
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 5,53%;
- edukacja 33,60%;
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna 35,18%;
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją 43,08%
- pozostała działalność usługowa (np. kosmetologia, fryzjerstwo itd.) 20,95%;
- gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby 15,81%;
- inne 11,86% - np. turystyka, zajęcia sportowe, meble z drugie ręki, rękodzieło, przemysł i zbieranie odpadów, dzienne domy pobytu dla samotnych i nestorów, sprzątanie, media lokalne, wydawnictwa, usługi turystyczne, wytwarzanie produktów lokalnych.

Dość istotne z punktu planowania kolejnych działań LGD jest wskazanie grupy, która ma utrudnioną możliwość wejścia na rynek. Niemal 30% badanych uważa, że nie da się wyodrębnić konkretnej grupy, dla której możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione. Pozostali badani wśród osób, które mogą mieć problemy wskazują: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, osoby młode.

Wykres 13 Grupy mieszkańców, które w opinii badanych, maja utrudnione możliwości wejścia na rynek pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Natomiast w odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące tego jakie działania należy podejmować aby zmniejszyć skalę ubóstwa i wykluczenia społecznego respondenci uważają, że priorytetami są:

- „Szkolenia podnoszące kwalifikacje (kursy językowe, kursy zawodowe), w tym szkolenia wspierające w podejmowaniu decyzji o rozpoczęcia własnej działalności, wsparcie finansowe na otwarcie własnej działalności;
- Lepszy dostęp; wznowienie połączeń autobusowych do miejscowości dalej położonych;
- Pokrycie kosztów bądź ich części na prawo jazdy;
- Chęci, a reszta się znajdzie;
- Szkolenia dla seniorów, darmowe szkolenia dla nastolatków nastawione na motywowanie ich do działania w zakresie własnego rozwoju, pomoc dzieciom z rodzin patologicznych, aby miały większe szanse na wyrwanie się z takich miejsc i przez to energię do kształcenia;
- Zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach;
- Elastyczny/ zadaniowy tryb pracy;
- Zlikwidowanie barier internetowych na wsi;
- Łatwiejsze i większe środki na tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, ZAZ;
- Zmniejszenie biurokracji i wymogów przy otwieraniu działalności”.

5.2. Główne założenia LSR

W Lokalnej Strategii Rozwoju, na podstawie wyników konsultacji społecznych oraz badań własnych, określono silne strony regionu: walory przyrodnicze i krajobrazowe, korzystne położenie geograficzne, liczne zabytki, zróżnicowany charakter przedsiębiorczości, aktywność organizacji społecznych, rozpoznawalne wydarzenia promujące lokalne produkty.

Natomiast do głównych problemów zaliczono:

- trudną sytuację na rynku pracy – wysokie bezrobocie i mała dostępność miejsc pracy, w szczególności na terenach wiejskich;
- niską konkurencyjność gospodarczą obszaru;
- niski poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców;
- brak kompleksowej i spójnej informacji turystycznej, promocji regionu.

Za słabe strony obszaru uznano także: zły stan bazy i infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjnej, mała liczba ogólnodostępnych miejsc rekreacji i wypoczynku, niskie zaangażowanie społeczne. Określono trzy cele ogólne i dla każdego wskazano cele szczegółowe.

Tabela 13 Cele ogólne i szczegółowe Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia
I. Rozwinięta turystyka, rekreacja lub kultura na obszarze objętym LSR	1.1. Poprawa dostępności infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej na obszarze LSR	1.1.1 Rozwój infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej
	1.2. Poprawa dostępu do informacji turystycznej i promocji obszaru LSR	1.2.1 Promocja obszaru LGD
II. Rozwinięta przedsiębiorczość i zwiększone zatrudnienie na obszarze LSR	2.1. Poprawa aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru	2.1.1. Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej
	2.2. Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw i wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach obszaru	2.2.1. Wsparcie inwestycyjne w przedsiębiorstwach i tworzenie nowych miejsc pracy
III. Wzmocniony kapitał społeczny na obszarze LSR	3.1. Poprawa aktywności i integracji mieszkańców obszaru	3.1.1 Organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców obszaru w tym organizacja wydarzeń specyficznych dla obszaru

	3.2. Zapewnienie skutecznego wdrażania LSR oraz prowadzenie animacji na rzecz budowy więzi społecznych	3.2.1 Skuteczne zarządzanie wsparciem rozwoju lokalnego i animacja

Źródło: Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło z dn. 11.04.2022 r.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z celami PROW 2014-2020. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 zawiera się w Priorytecie 6. Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego, w celu: 6B. Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich oraz w działaniu „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013). Celami powiązanymi były: 6A. Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy. 6C. Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości. Dodatkowo wszystkie cele LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020: Środowisko, Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej, Innowacje. W LSR LGD Zielone Światło założono, że wszystkie działania będą finansowane z PROW na lata 2014-2020 z działania 19. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER.

Cele ogólne i szczegółowe zostały sformułowane tak, aby odzwierciedlały pożądany stan, do którego dąży społeczeństwo. Należy zaznaczyć, że zostały sformułowane w sposób poprawny, w oparciu o analizę ówczesnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w regionie, a także badanie ankietowe potrzeb społecznych. Warto podkreślić partycypacyjny charakter dokumentu, który został wypracowany przy udziale wszystkich zainteresowanych stron.

5.3. Stan wdrażania LSR

W LSR założono realizacje celów poprzez przedsięwzięcia, które mają bezpośrednio przyczynić się do pożądanych zmian. Analizę postępu w realizacji działań przeprowadzono na podstawie danych dotyczących realizacji poszczególnych wskaźników, przypisanych do odpowiednich działań.

Łączna kwota wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju Zielone Światło to 2 272 900,00 euro. Poniżej dane z monitoringu wskaźników osiągniętych do końca 2021 roku przez LGD.

Tabela 14 Rzeczowy postęp w realizacji LSR Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło, stan realizacji na koniec 2021 r.

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
											U	P
I. Rozwinięta turystyka i rekreacja na obszarze objętym LSR	I.1 Poprawa dostępności infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej na obszarze LSR	Liczba osób korzystających z nowej bazy turystycznej i rekreacyjnej	ilość osób	0	200	95,50	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	Liczba powstałych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	7	57,14	57,14
		Liczba osób korzystających z przebudowanej bazy turystycznej i rekreacyjnej lub kulturalnej	ilość osób	0	100	70,00		Liczba przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych lub kulturalnych	szt.	10	80,00	80,00
	I.2 Poprawa dostępu do informacji turystycznej i promocji obszaru LSR	Liczba rozpowszechnionych publikacji promujących atrakcje turystyczne	szt.	0	1000	**200,00**	Promocja obszaru LGD	Liczba wydarzeń targowych i promocyjnych w których uczestniczy LGD	szt.	17	100,00	76,47
								Liczba publikacji promujących atrakcje turystyczne	szt.	2	100,00	**150,00**
		Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby turystyczne	szt.	0	5	20,00		Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	5	80,00	20,00
		Liczba projektów współpracy skierowanych do następujących grup docelowych: turyści	szt.	0	5	20,00		Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	19	100,00	63,16

II. Rozwinięta przedsiębiorczość i zwiększone zatrudnienie na obszarze LSR	II.1 Poprawa aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru	Liczba utworzonych miejsc pracy ogółem	szt.	0	34	35,29	Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	34	85,29	29,41
		W tym liczba utworzonych miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych	szt.	0	3	**333,33**						
	II.2 Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw i wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach obszar	Liczba utworzonych miejsc pracy ogółem:	szt.	0	4	**125,00**	Wsparcie inwestycyjne w przedsiębiorstwach i tworzenie nowych miejsc pracy	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa i zwiększeniu zatrudnienia	szt.	4	100,00	**100,00**
		W tym liczba utworzonych miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych	szt.	0	2	**100,00**						
III. Wzmocniony kapitał społeczny na obszarze LSR	III.1 Poprawa aktywności i integracji mieszkańców obszaru	Liczba uczestników wydarzeń aktywizujących i integrujących	ilość osób	0	160	**100,00**	Organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców obszaru w tym organizacja wydarzeń specyficznych dla obszaru	Liczba zorganizowanych inicjatyw aktywizujących i integrujących mieszkańców, w tym wydarzeń specyficznych dla obszaru	szt.	21	100,00	**100,00**
		Liczba uczestników specyficznych wydarzeń promujących lokalne produkty i usługi	ilość osób	0	1000	**100,00**						
		Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby: kulturowe, historyczne, turystyczne	szt.	0	1	**100,00**		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	szt.	1	100	**100,00**
		Liczba projektów współpracy skierowanych do następujących grup docelowych: młodzież, grupy defaworyzowane	szt.	0	1	**100,00**		Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	11	100	**100,00**

	III.2 Zapewnienie skutecznego wdrażania LSR oraz prowadzenie animacji na rzecz budowy więzi społecznych	Liczba osób które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	ilość osób	0	20	**240,00**	Skuteczne zarządzanie wsparciem rozwoju lokalnego i animacja	Liczba miesięcy pracy biura LGD	m-c	99	100,00	66,67
								Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	67	100,00	**158,21**
								Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego wsparcia doradczego	szt.	80	100,00	**193,75**
		Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych	ilość osób	0	120	**234,17**		Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	12	100,00	**375,00**
		Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	ilość osób	0	60	**100,00**						

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło

Tabela 15 Rzeczowa realizacja wskaźników obowiązkowych w zakresie PROW 2014 – 2020 – stan na koniec 2021r.

PODDZIAŁANIE 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność					
Nazwa wskaźnika	**Dezagregacja**	**Rodzaj wskaźnika**	**Jednostka miary**	**Realizacja** (w jednostce miary)	
				U	**P**
Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Ogółem	Produkt	Sztuka	29	10
	Osoby niepełnosprawne – posiadające orzeczenie o niepełnosprawności	Produkt	Sztuka	-	-
	Osoby bezrobotne – zarejestrowane w urzędzie pracy	Produkt	Sztuka	-	-
	Osoby powyżej 50 r.ż.	Produkt	Sztuka	0	0
	Osoby młode do ukończenia 25 roku życia	Produkt	Sztuka	0	0
	Mężczyźni	Produkt	Sztuka	12	4
	Kobiety	Produkt	Sztuka	17	6
Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	-	Produkt	Sztuka	4	4
Liczba utworzonych miejsc pracy	Ogółem	Rezultat	Ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC)	36	16,5
	Kobiety	Rezultat	EPC	22,5	12,5
	Mężczyźni	Rezultat	EPC	10,5	3
	Osoby niepełnosprawne – posiadające orzeczenie o niepełnosprawności	Rezultat	EPC	-	-
	Osoby bezrobotne – zarejestrowane w urzędzie pracy	Rezultat	EPC	-	-
	Osoby powyżej 50 r.ż.	Rezultat	EPC	5	1
	Osoby młode do ukończenia 25 roku życia	Rezultat	EPC	4	0
PODDZIAŁANIE 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz PODDZIAŁANIE 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania					
Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Ogółem	Produkt	Sztuka	4	4
	Obiekty noclegowe	Produkt	Sztuka	-	-
	Obiekty gastronomiczne	Produkt	Sztuka	-	-
	Obiekty sportowe/rekreacyjne	Produkt	Sztuka	4	4
Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Ogółem	Produkt	Sztuka	8	8
	Obiekty noclegowe	Produkt	Sztuka	-	-
	Obiekty gastronomiczne	Produkt	Sztuka	-	-
	Obiekty sportowe/rekreacyjne	Produkt	Sztuka	8	8
Liczba wydarzeń / imprez	-	Produkt	Sztuka	21	21
PODDZIAŁANIE 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania					
Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Ogółem	Produkt	Sztuka	6	2
	Projekty międzyregionalne	Produkt	Sztuka	4	1

	Projekty międzynarodowe	Produkt	Sztuka	2	1
Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	Ogółem	Rezultat	Sztuka	6	2
	Zasoby przyrodnicze	Rezultat	Sztuka	-	-
	Zasoby kulturowe	Rezultat	Sztuka	-	-
	Zasoby historyczne	Rezultat	Sztuka	-	-
	Zasoby turystyczne	Rezultat	Sztuka	-	-
	Produkty lokalne	Rezultat	Sztuka	-	-
Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	Ogółem	Rezultat	Sztuka	6	2
	Przedsiębiorcy	Rezultat	Sztuka	-	-
	Osoby niepełnosprawne – posiadające orzeczenie o niepełnosprawności	Rezultat	Sztuka	-	-
	Osoby bezrobotne – zarejestrowane w urzędzie pracy	Rezultat	Sztuka	-	-
	Osoby powyżej 50 roku życia	Rezultat	Sztuka	-	-
	Osoby młode od 18 do ukończenia 25 lat	Rezultat	Sztuka	-	-
	Młodzież	Rezultat	Sztuka	1	1
	Kobiety	Rezultat	Sztuka	-	-
	Imigranci	Rezultat	Sztuka	-	-
	Turyści	Rezultat	Sztuka	5	1
	LGD	Rezultat	Sztuka	-	-
	Organizacje pozarządowe	Rezultat	Sztuka	-	-
	Liderzy lokalni	Rezultat	Sztuka	-	-
	Rolnicy	Rezultat	Sztuka	-	-
PODDZIAŁANIE 19.4 Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji					
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	-	Produkt	Osobodzień	106	
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Ogółem	Produkt	Sztuka	155	
	Osoby fizyczne	Produkt	Sztuka	113	
	Instytucje	Produkt	Sztuka	42	
	Liczba podmiotów, które złożyły wniosek o przyznanie pomocy	Produkt	Sztuka	69	
	Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy	Rezultat	Sztuka	47	
Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	-	Produkt	Sztuka	45	
Liczba konferencji / targów / prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	-	Produkt	Sztuka	13	
Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	-	Rezultat	Sztuka	935699	

Liczba złożonych wniosków o przyznanie pomocy w ramach prowadzonych naborów	Ogółem	Sztuka	95
	Wnioski zgodne z LSR	Sztuka	85
	Wnioski wybrane przez LGD	Sztuka	85

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło

Warto przeanalizować postęp finansowy w realizacji LSR Stowarzyszenia LGD Zielone Światło. W tabeli przedstawiono kwestie dotyczące rozdysponowywania i wypłaty środków z w ramach LSR do końca 2021 r.

Tabela 16 Postęp finansowy w realizacji LSR, stan na koniec 2021 r.

Nazwa przedsięwzięcia	Budżet w LSR [EUR]	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
		Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu [EUR]	Realizacja budżetu [%]
I.1.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	748 606,99	516 219,18	68,96	462 744,18	61,81
I.2.1 Promocja obszaru LGD	119 750,00	104 750,00	87,47	15 334,95	14,64
II.1.1 Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej	835 347,02	710 380,07	85	235 380,07	28,18
II.2.1 Wsparcie inwestycyjne w przedsiębiorstwach i tworzenie nowych miejsc pracy	163 443,61	163 443,61	100,00	163 443,61	100,00
III.1.1 Organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców obszaru w tym organizacja wydarzeń specyficznych dla obszaru	83 577,38	83 577,38	100,00	83 577,38	100,00
III.2.1 Skuteczne zarządzanie wsparciem rozwoju lokalnego i animacja	322 175,00	322 175,00	100,00	234 419,39	72,76

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło

Realizacja finansowa LSR przebiega zgodnie z założeniami. Dane te pokazują, że część z zaplanowanych zadań, jest już zrealizowana. W przypadku części przedsięwzięć przyznano i wypłacono już całość albo zdecydowaną większość środków. Pozostałe środki są realizowane zgodnie z planem w kolejnych latach.

Ocena wsparcia i poziomu wdrażania

Celem badanie ankietowego było pozyskanie informacji o poziomie zadowolenia beneficjentów z efektów współpracy z LGD, otrzymanego wsparcia, zaspokojenia ich potrzeb oraz oczekiwań. Próba liczyła 50% losowo wybranych beneficjentów. Założono zwrot ankiet na poziomie 40% rozesłanych ankiet. W badaniu wzięło udział 37 beneficjentów, którzy skorzystali ze wsparcia LGD. Dane z ankiet zostały zestawione z wynikami pogłębionych

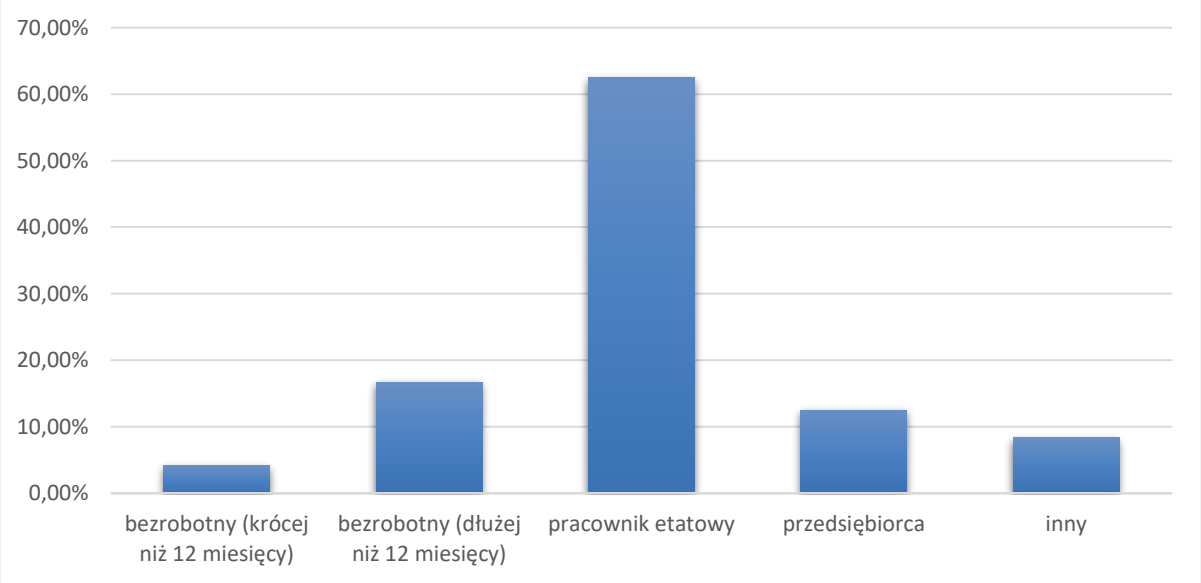
wywiadów z beneficjentami i głównymi interesariuszami LGD – przedstawicielami JST, organizacji pozarządowych, członków LGD.

W ankiecie zadano pytanie dotyczące rodzaju wsparcia jakie otrzymano. 64,86% respondentów wskazała na dotację w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, 29,73% w zakresie grantów, a jedynie 5,41% dotację w zakresie niekomercyjnej infrastruktury.

Następnie zapytano, czy sytuacja finansowa przedsiębiorstwa uległa poprawie dzięki pozyskanym środkom. Na pytanie odpowiadali przedsiębiorcy - 100% odpowiedziało twierdząco. Oznacza to, że osiągnęli cele związane ze swoim udziałem w programie.

Kolejnym badanym aspektem było to w jaki sposób tworzenie nowych miejsc pracy wpływało na sytuację na rynku pracy wśród beneficjentów. Najwięcej beneficjentów w momencie składania wniosku było pracownikami etatowymi. Ta grupa stanowiła ponad 60% badanych. Ok. 20% stanowiły osoby bezrobotne, w tym długotrwale.

Wykres 14 Status na rynku pracy osób ubiegających się o dotację

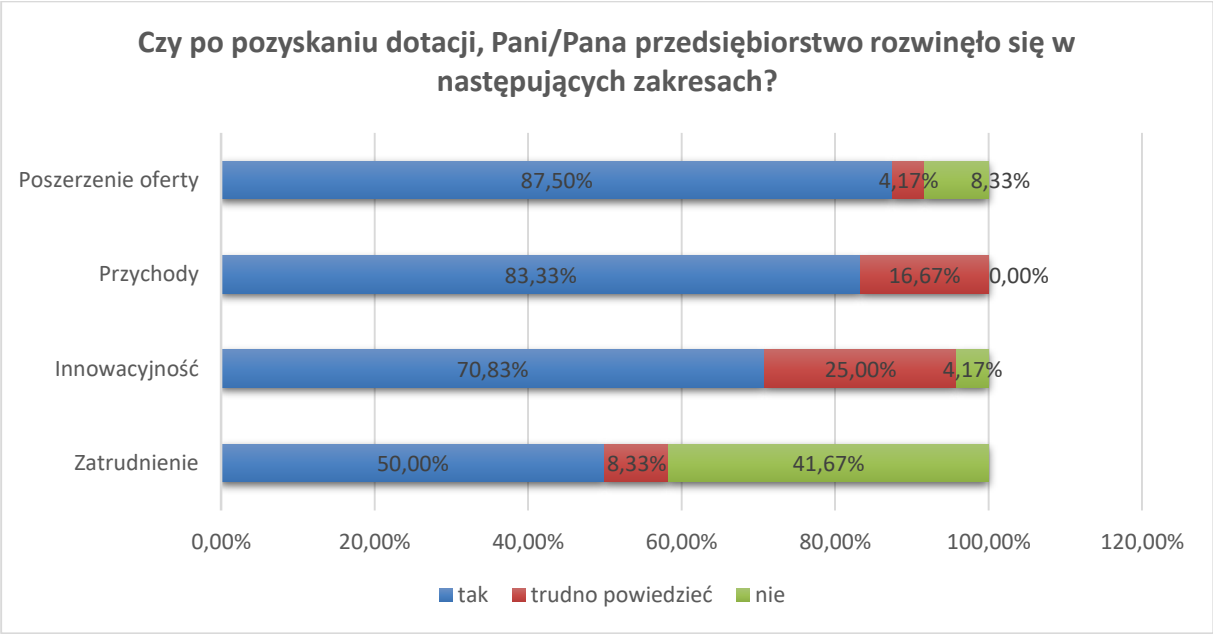

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD ZŚ

Po zrealizowaniu operacji swój aktualny status na rynku pracy beneficjenci w zdecydowanej większości określają jako „przedsiębiorca". Nie mniej jednak w przypadku niemal jednej czwartej badanych nadal są oni pracownikami etatowymi, którzy najprawdopodobniej łączą pracę etatową z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Tym samym można założyć, że w tych przypadkach dotacja na stworzenie miejsca pracy nie przyniosła efektu globalnego na rynku pracy – liczba miejsc teoretycznie się zwiększyła, ale „zajęły" je osoby łączące teraz zatrudnienie na etacie i prowadząc własną firmę.

W dalszej części badania próbowano uchwycić zmiany w powstałych firmach w trakcie i po zrealizowaniu operacji.

Wykres 15 Obszary, które zostały rozwinięte w wyniku uzyskania dotacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD ZŚ

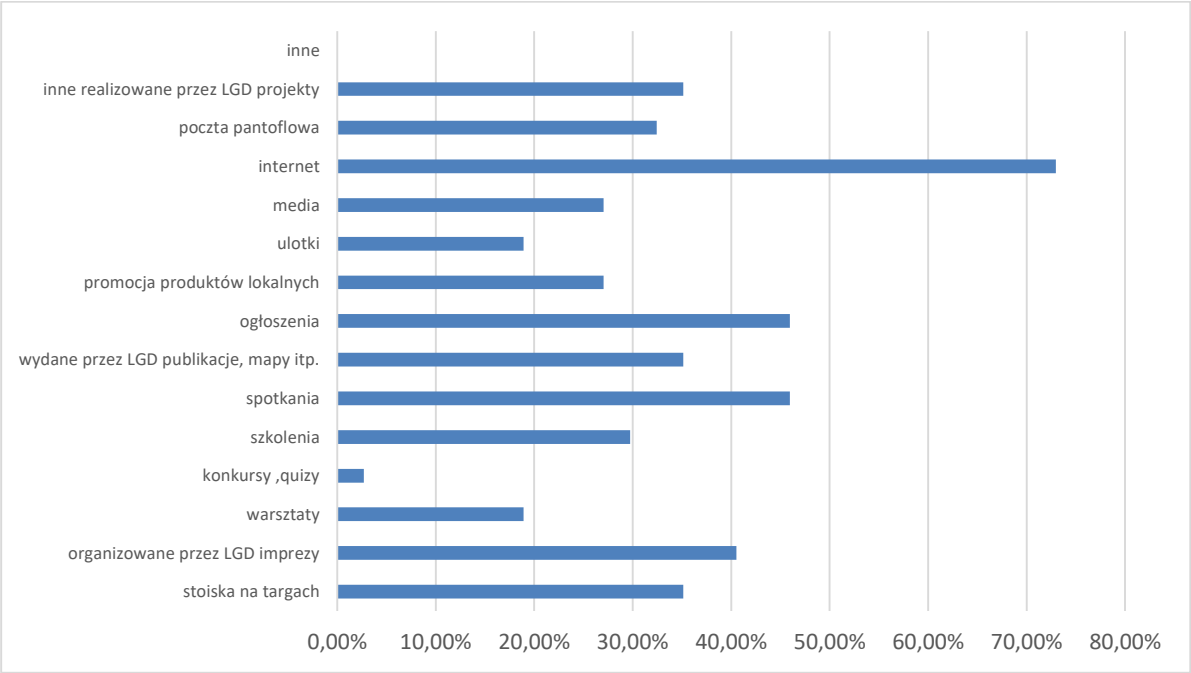
Najwięcej osób uważa, że firma poszerzyła ofertę. Ponad 80% badanych udało się także wpłynąć na przychody i w mniejszym stopniu na innowacyjność. Natomiast w najmniejszym stopniu w przedsiębiorstwach wzrosło zatrudnienie. Respondentów zapytano także o to, czy wysokość otrzymanej dotacji była adekwatna do ich potrzeb. 87,50% odpowiedziało twierdząco.

Procedury aplikacyjne

Wszystkich respondentów (zarówno przedsiębiorców jak i JST) zapytano o to, czy o środki aplikowali samodzielnie (z ewentualnym wsparciem LGD) czy też zlecali firmie zewnętrznej usługę przygotowania dokumentacji. Zespół badający założył, że wskaźnik osób aplikujących samodzielnie stanowić będzie sygnał dotyczący jasności i przejrzystości procesu składania wniosków. 95% zadeklarowano, że samodzielnie przygotowało wnioski aplikacyjne, 5% przyznało, że zleciło napisanie wniosku firmie zewnętrznej, ze względu na niewystarczającą wiedzę i brak czasu, a także niezrozumienie dokumentacji. 95% badanych wskazało, że korzystało z doradztwa biura LGD.

Innym elementem badania był wątek promocji Lokalnej Grupy Działania i tego, czy w jaki sposób dociera do swoich odbiorców (oraz tego na ile działania podejmowane przez LGD na tym polu są skuteczne).

Wykres 16 Kanały docierania informacji o LGD

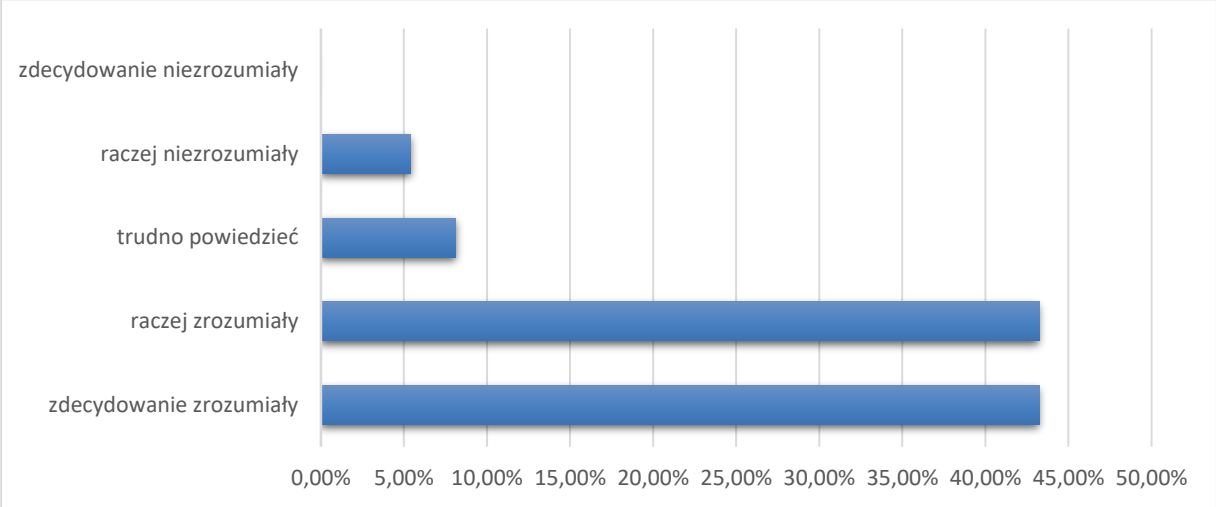
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD ZŚ

Respondenci pozyskiwali informacje na temat działań podejmowanych przez LGD głównie za pośrednictwem strony internetowej. Na drugim miejscu znalazły się ogłoszenia, spotkania, organizowane przez LGD imprezy, inne realizowane przez LGD projekty, wydane publikacje i promocja produktów lokalnych. Respondentów zapytano czy potencjał komunikacyjny LGD jest w pełni wykorzystywany. 84% badanych uważa, że LGD promuje się w wystarczający sposób, aby informacja o jego działalności dotarła do potencjalnie zainteresowanych osób. 16% nie wie lub nie ma zdania, czy LGD może lepiej wykorzystać potencjał promocyjny. Jeśli chodzi natomiast o sposób przekazu informacji (transparentność, czytelność) to niemal 97% beneficjentów uważa, że wiedzieli kto i na jakich zasadach przyznaje dotacje w ogłoszonym konkursie (76% wskazało zdecydowanie tak, 21% raczej tak). 3% nie ma zdania.

Osoby uczestniczące w wywiadzie zapytano również, czy działalność LGD jest odpowiednio widoczna w terenie oraz czy działania, które podejmuje dla wypromowania swoich przedsięwzięć są wystarczające. Uczestnicy uważają, że zrealizowane inwestycje nie zawsze są utożsamiane z LGD. Może się to wiązać z brakiem bezpośredniej informacji dot. dofinasowania przedsięwzięcia. Natomiast działania skierowane bezpośrednio do społeczności są rozpoznawalne. Znaczną zmianę zaobserwowano na przestrzeni ostatnich lat, wiąże się to ze wzmożona obecnością LGD na imprezach wydarzeniach organizowanych przez lokalną społeczność.

Wątek ten rozszerzało pytanie o zrozumiałość przekazu LGD w oficjalnych dokumentach. Także w tym wypadku większość beneficjentów badania ankietowego była zdania, że język ten jest zrozumiały (43% zdecydowanie i 43% raczej zrozumiały). Niecałe 6% uważa, że raczej niezrozumiały.

Wykres 17 Zrozumienie języka używanego w oficjalnych dokumentach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD ZŚ

Pytanie zostało skierowane do uczestników wywiadu. Zdaniem badanych język używany w oficjalnych dokumentach naboru nie był zrozumiały dla wnioskodawców, szczególnie pisma, w których dominował język urzędniczy. Dość trudny okazywał się także sam wniosek i biznesplan. Zdaniem pracowników LGD nawet większość wnioskodawców mogło mieć z nim problemy. Pomocne było wsparcie pracowników biura. Podczas wywiadu zapytano także, jakie elementy w procedurze naboru i wyboru projektów utrudniały pozyskanie środków oraz czy są takie, które były zupełnie zbędne. W opinii pracowników biura LGD kryteria są jednoznaczne, obiektywne i pozwalają wybrać najlepsze wnioski. Z informacji pozyskanych w trakcie warsztatu refleksyjnego, pracownicy LGD zaznaczyli, że podczas przeprowadzonych konsultacji nie wnoszono uwag do treści, zakresu, wagi poszczególnych kryteriów oraz sposobu i źródła informacji do weryfikacji kryterium, tak jak na etapie szkoleń i doradztwa. Jednak analizując uwagi podnoszone w protestach okazuje się, że nie wszystkie kryteria były jednoznacznie interpretowane. Różnice interpretacyjne zgłaszali Wnioskodawcy dopiero po dokonanej ocenie. W ich opinii, wątpliwości wzbudzały kryteria: nr 2 - Operacja będzie innowacyjna - wątpliwość dotyczyła terminu weryfikacji spełnienia kryterium; nr 9 - Operacja nie przewiduje ponoszenia kosztów robót budowlanych oraz materiałów budowlanych - wątpliwość dotyczyła określenia co jest materiałem budowlanym. nr 10 - Kompletność i spójność złożonej dokumentacji aplikacyjnej -10.B Uzasadnienie i potwierdzenie poziomu przyjętych kosztów oraz 10.C Spójność dokumentacji konkursowej - wątpliwość dotyczyła zasadności kryterium, a nie jego spełnienie. Ze względu na niejednolitą interpretację opisów kryteriów, LGD przeprowadziło konsultacje w zakresie kryteriów wyboru operacji. Doprecyzowano zapisy w zakresie Sposobu i źródła informacji do weryfikacji kryterium oraz Spełnienia kryterium.

W kwestiach związanych z procedurami wyboru wniosków i podpisywaniem umów często w opinii publicznej pojawiały się głosy, iż czas oczekiwania na dotację trwa za długo. Okazuje się, że tego samego zdania jest ponad 40% respondentów. To w jaki sposób ten wydłużony czas wpływa na realizowane przez beneficjentów operacje, respondenci

wskazywali w odpowiedziach otwartych. Wśród konsekwencji wydłużonego czasu wyboru znalazły się następujące odpowiedzi:

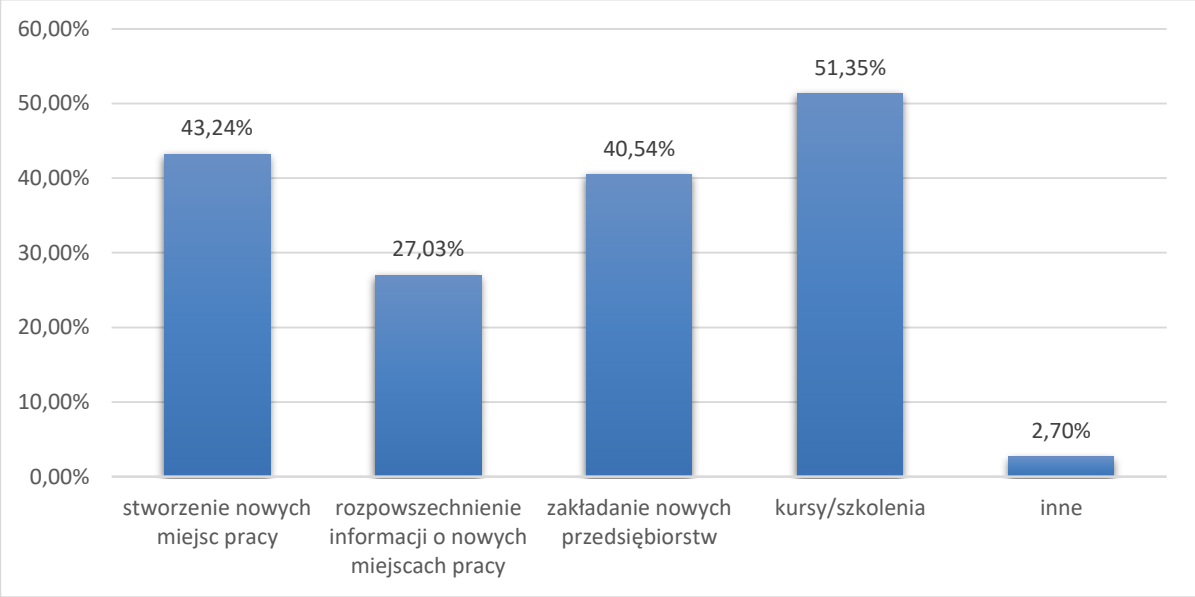
- „Opóźnił rozpoczęcie działalności;
- Wzrost kosztów inwestycji.
- Zrealizowanie planów i otwarcie firmy zostały odroczone w czasie.
- Przedstawiony biznes plan po okresie roku od przedstawienia wniosku do otrzymania pozytywnej odpowiedzi stał się mało aktualny. Oferty (ceny) poszczególnych produktów/usług dla realizacji biznesplanu były w wielu przypadkach dużo wyższe. Wszystkie te zmiany wymagały wielu biurokratycznych i czasochłonnych poprawek do wniosku.
- Przesunięcie w czasie planów związanych z inwestycją.
- Wzrost kosztów zakupu.
- Półroczny okres po podpisaniu umowy był okresem nie przynoszącym dochodu (sezonowość). Zgodnie ze złożonym wnioskiem rozpoczęcie działalności miało się odbyć przed sezonem. Ponadto znaczenie wzrosły ceny zakupu względem zakładanego we wniosku czasu podjęcia działalności.
- Prowadzenie działalności gospodarczej wymaga szybkiego reagowania na potrzeby klientów, jeżeli ich zaspokojenie odwleka się w czasie mogą poszukać innego dostawcy.
- Za dużo rzeczy zmieniło się w przeciągu półtorej roku. Zmieniły się ceny jak i sprzęty".

Najczęściej pojawiającymi się wątkami jest wzrost cen planowanych do zakupu sprzętów pomiędzy dniem sporządzania biznesplanu a faktycznym momentem ich wydatkowania.

Podczas wywiadu grupowego zapytano co w trakcie pozyskiwania i rozliczania dotacji było najbardziej uciążliwe czy frustrujące. LGD nie odnotowało uwag i zastrzeżeń dotyczących samej procedury naboru, wyboru i realizacji projektów. Jedyne uwagi dotyczyły niektórych kryteriów wyboru. Procedury muszą zawierać wskazane w wytycznych elementy, które nie zawsze są przejrzyste i zrozumiałe dla osoby nie mającej styczności z aplikowaniem o środki zewnętrzne. Propozycje zmian dokumentacji nie leżą w mocy LGD i wymagałyby zmian w obowiązujących przepisach. Kłopotem był czas od momentu złożenia wniosku do podpisania umowy. Jak zaznaczyli, biznes potrzebuje szybkiej decyzji, a plan finansowy nie jest adekwatny do przedsięwzięcia, które ma być zrealizowane za np. 7 miesięcy. Wskazano na problemy, z którymi beneficjenci musieli się zmierzyć – wzrost cen, odpływ wykonawców, zmiany na rynku pracowniczym, zmiana technologii (zmiany parametrów maszyn). W kilku przypadkach, następstwem było wycofanie się z podpisania umowy.

Beneficjenci zostali także poproszeni o wyrażenia zdania na temat potencjalnych działań zmierzających do zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego w regionie. Ze wskazań wynika, że należałby prowadzić kursy i szkolenia podnoszące kwalifikacje i umiejętności, tworzyć nowe miejsca pracy i zakładać nowe przedsiębiorstwa.

Wykres 18 Formy i narzędzia wspierające walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD ZŚ

Podczas wywiadu zapytano, czy któreś z grup społecznych wymaga ułatwionego dostępu do środków na przedsiębiorczość. Wskazano osoby starsze, w grupie powyżej 50 roku życia, bez względu na płeć w tej grupie występuje większy odsetek osób oddalonych od rynku pracy lub mających trudności w odnalezieniu się na nim.

Respondenci zostali zapytani, na co przeznaczyliby kolejną dotację, gdyby mieli możliwość ją pozyskać:

- „Na rozwój przedsiębiorstwa, szczególnie w kontekście wybudowania magazynu, uruchomienia logistyki własnej w promieniu do 50 km oraz zakup sprzętu instalatorskiego.
- Dodatkowe stanowisko pracy.
- Infrastruktura społeczna, turystyczna.
- Na działania, warsztaty ,szkolenia.
- Na rozwój i modernizację przedsiębiorstwa a dokładnie na zakup środków trwałych.
- Szkolenia. Zakup nowych maszyn.
- Turystyka i rekreacja.
- Inwestycja w nowe urządzenia w celu wprowadzenia innowacji, poszerzenia oferty i podniesienia standardów wykonywanych usług.
- Poznawanie najbliższego środowiska kulturowego, tradycji, poznawania innowacyjnych gospodarstw rolnych, winnic itp - promowanie lokalności.
- Seniorzy.
- Zagospodarowanie przestrzeni.
- Dalszy rozwój przedsiębiorstwa w celu zwiększenia atrakcyjności oferowanych usług.
- Rozwój i rozszerzenie umiejętności społecznych dla liderów, szkolenia, wyjazdy.
- Na rozwój działalności w tym samym zakresie.

- Doposażenie placu zabaw, wiata biesiadna, warsztaty integracyjne-międzypokoleniowe, doposażenie świetlicy wiejskiej, doposażenie stowarzyszeń w narzędzia elektroniczne i dedykowane programy księgowe, działania innowacyjne dla lokalnych mieszkańców, fotografowanie i opracowanie urokliwych miejsc w środowisku, szkolenia dotyczące sprawozdawczości stowarzyszeń, oznakowanie-wytyczenie i opisanie tras turystycznych, zakup flag z barwami narodowymi do okazjonalnej dekoracji wsi i z obowiązkiem eksponowania dla każdej posesji.
- Kontynuacja działań na rzecz ochrony pszczół i innych owadów zapylających.
- Na budowę, przebudowę, rozbudowę, modernizację infrastruktury społeczno-technicznej takiej jak: wodociągi, kanalizacja, stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków, oświetlenie drogowe, drogi".

Benchmark

Przedstawione powyżej dane statystyczne opisują rzeczywistość na terenie LGD. Należy jednak przyjąć, iż część pozytywnych efektów dla społeczności lokalnych nie wynikała bezpośrednio z działań przewidzianych w strategii LSR. Podjęto próbę określenia „biegu jałowego", czyli stopnia zmian, które zaszłyby w regionie nawet pomimo braku wdrażania LSR. Aby móc określić skalę takiego efektu dokonano analizy porównawczej pomiędzy 3 gminami z województwa mazowieckiego (nieliczne gminy w kraju, które nie były objęte LSR 2014-2020) oraz wynikami statystycznymi uśrednionymi (lub zsumowanymi, w zależności od charakteru wskaźnika) na obszarze badanej LGD. Do porównań przyjęto zestaw wskaźników, które są porównywalne w całym kraju, gdyż są zbierane w systemie statystyk publicznych i ujawniane w Banku Danych Lokalnych GUS.

Wyniki porównania przedstawiono w poniższej tabeli. Kolorem zaznaczono ocenę zmiany danego wskaźnika. Im głębsza zieleń tym lepiej dana gmina/LGD wypadła w porównaniu wskaźników, które miały przedstawiały korzystne zmiany. Analogicznie ze wskaźnikami, których tendencja okazała się niekorzystna – je zaznaczono w odcieniach czerwieni i żółtego, wskazując w danym wierszu najsłabszą jednostkę kolorem czerwonym.

Tabela 17 Analiza porównawcza LGD i gmin nie objętych LSR

Wskaźnik/ jednostka porównawcza	Warka			Jasieniec			Stara Biała			LGD ZS		
	2014	2021	zmiana % 14/21	2014	2021	zmiana % 14/21	2014	2021	zmiana % 14/21	2014	2021	zmiana % 14/21
Liczba ludności	nd	19122	nd	nd	5297	nd	nd	12064	nd	nd	30318	nd

Liczba bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	4.3	1.9	-55.81%	5.4	1.2	-77.78%	8.5	4.4	-48.24%	7.9	3.3	-58.23%
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 000 mieszkańców	799	988	23.65%	629	776	23.37%	696	881	26.58%	742	948	27.76%
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 000 mieszkańców	601	747	24.29%	478	585	22.38%	575	713	24.00%	528	701	32.77%
Liczba noclegów udzielonych krajowym i zagranicznym turystom w ciągu roku	15720	17661	12.35%	0	0		1581	1563	-1.14%	43274	27475.63	-36.51%
Liczba organizacji pozarządowych na 10 000 mieszkańców	23	29	26.09%	17	26	52.94%	17	22	29.41%	36	51	41.67%
dochód na 1 mieszkańca (budżetu gminy)	2995.49	5708.12	90.56%	2981.76	7015.13	135.27%	8424.99	6596.53	92.60%	3606.026	6294.912	74.57%
Saldo migracji średnia 1000 mieszkańców	1.6	0.4	-75.00%	1.7	-3.8	-323.53%	8	5.7	-28.75%	-2.0	-2.0	0.00%
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej -Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego	716	225	-68.58%	280	103	-63.21%	474	193	-59.28%	1982	821	-58.58%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Średni wynik zmian parametrów wskaźników wyniósł odpowiednio:

Warka	Jasieniec	Stara Biała	LGD ZS
28.29%	6.43%	31.28%	32.13%

Co wskazywać by mogło, iż fakt wdrażania LSR wywierał pozytywny wpływ na poszczególne zmiany w omawianych wskaźnikach i pozwalał na osiągnięcie lepszych wyników niż gminy benchmarku o 0,85 – 25,7 punktów procentowych.

Z przedstawionej analizy wynika, że w przypadku LGD ZS tylko jeden wskaźnik podążył w niepożądanym kierunku. W dwóch pozostałych jednostkach porównawczych sytuacja taka pojawiała się w trzech wskaźnikach a w jednej z gmin – raz.

6. Ocena wdrażania LSR zawierająca odpowiedzi na pytania badawcze

1. Ocena wpływu na główny cel LSR

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wskazano trzy cele główne: I. Rozwinięta turystyka i rekreacja na obszarze objętym LSR, II. Rozwinięta przedsiębiorczość i zwiększone zatrudnienie na obszarze LSR, III. Wzmocniony kapitał społeczny na obszarze LSR. Do celów przypisano cele szczegółowe, a także przedsięwzięcia, wskaźniki rezultatu i produktu. Do każdego wskaźnika wskazano źródła danych i okresy pomiaru, wartość bazową oraz określony został termin osiągnięcia wartości docelowych. Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR zostały określone proporcjonalnie, racjonalnie i efektywnie do planowanej wielkości zaangażowania środków z PROW 2014-2020.

Stopień osiągniecia poszczególnych celów i przypisanych do nich wskaźników analizowany za okres 2014-2021 nie budzą zastrzeżeń. Efekty zaplanowanych i zrealizowanych przedsięwzięć wpłynęły na zniwelowanie słabych stron zdiagnozowanych i opisanych w LSR. Większość zaplanowanych wskaźników została osiągnięta, pomimo trudności jakie pojawiły się w związku z pandemią COVID-19. Na podstawie analizy realizacji planów w 2022 r., a także opinii pracowników LGD zespół ewaluacyjny zakłada, ze pozostałe wskaźniki nie są zagrożone i postępują zgodnie z przyjętymi harmonogramami, a ich realizacja jest planowana i możliwa do osiągnięcia w określonej perspektywie czasowej.

Stan realizacji LSR potwierdza postęp rzeczowy i finansowy osiągnięty przez LGD. Zaplanowana interwencja miała spowodować trwałą zmianę w środowisku lokalnym. Główne działania skupiały się na zwiększeniu aktywności mieszkańców i pobudzeniu rozwoju gospodarczego i turystycznego regionu. Wyniki badania ewaluacyjnego LSR potwierdzają, że wykonalne jest osiągnięcie wyznaczonych celów ogólnych, szczegółowych i przypisanych do nich wskaźników.

2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Choć kapitał społeczny, w terminologii naukowej, jest głównie rozpatrywany w kategoriach socjologicznych, to obecnie dostrzega się jego potencjał w tworzeniu dochodu narodowego oraz wzrostu poziomu życia społeczeństwa, twierdzi A. Libertowska[1]. Zwiększa motywację do działania, rozwijania współpracy, determinuje zdolność podejścia innowacyjnego. Kapitał społeczny „umożliwia członkom danego społeczeństwa zwiększenie efektywności zbiorowego działania i sprawniejsze osiąganie podzielanych przez nich celów”[2]. Według W. Troczyńskiego integrowanie społeczności lokalnej stanowi proces, który jest

[1] Andżelika Libertowska, „Kapitał społeczny w rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Podejście sieciowe”, Optimum. Studia Ekonomiczne Nr 4 (64) 2013.

[2] R. Brol, Innowacyjność lokalnych jednostek terytorialnych, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, red. R. Brol, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 58

uwarunkowany zdolnością do współpracy [3]. Współpracy, która buduje i wspiera rozwój lokalny.

Efekty generowane przez kapitał społeczny w wymiarze lokalnym mogą mieć charakter zarówno pozytywny, czyli stymulujący rozwój lokalny, jak i negatywny, czyli ograniczający możliwości rozwoju lokalnego. Ta sama siła społecznej więzi z jednej strony utrzymuje członków grupy w ścisłym związku, przynosząc im korzyści, a z drugiej strony odpycha innych, którzy nie spełniają określonych kryteriów, co w rezultacie obniża aktywność społeczną oraz jakość i skalę interakcji społecznych w gminie[4].

Istotą kapitału społecznego, który stanowi uzupełnienie kapitału ludzkiego, jest to, że tkwi on w relacjach, a nie, jak kapitał ludzki, w jednostkach. „Najnowszy sprzęt i najbardziej innowacyjne idee w rękach lub w głowie najmądrzejszej osoby niewiele dadzą, o ile osoba ta nie będzie miała dostępu do innych" [5]. Siła kapitału społecznego tkwi w powiązaniach tworzonych między członkami organizacji, grupami i instytucjami. Pozwala zminimalizować zagrożenia płynące z podejmowanych akcji, umożliwia współpracę różnych aktorów oraz pełne synergiczne wykorzystanie zasobów i potencjału, który oni posiadają. Kapitał społeczny, wyzwalając pozytywną energię w społeczeństwie, wpływa nie tylko na jakość norm, formalnych i nieformalnych instytucji, lecz także na funkcjonowanie jednostek w społeczeństwie[6].

Wzmacnianie kapitału społecznego wymaga zaplanowania przedsięwzięć i działania długofalowego, co po części znalazło odzwierciedlenie w Lokalnej Strategii Rozwoju, jej celach i rezultatach. Duży nacisk został położony na zbudowanie infrastruktury społecznej umożliwiającej aktywność społeczną mieszkańców. Waga, jaką LGD upatruje w aktywizacji środowiska lokalnego znalazła odzwierciedlenie w trzecim celu ogólnym, gdzie skupiono się na organizacji wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców, a także prowadzeniu animacji na rzecz budowy więzi społecznych. Zaplanowane, w ramach realizacji celu ogólnego i celów szczegółowych, przedsięwzięcia objęły projekty grantowe, wzmacniające poczucia jedności i tożsamości kulturowej. Włączały w działania różne grupy mieszkańców i organizacje pozarządowe.

Jak wynika z ankiet skierowanych do społeczności średnio dwie trzecie osób jest zainteresowanych sprawami lokalnymi. Wśród czynników, które motywują do aktywności społecznej, respondenci najczęściej wskazywali: chęć wpływu na zmiany i wewnętrzną potrzebę pomocy innym. Podczas badania zweryfikowano, w jakim obszarze aktywności społecznej respondenci chcieliby uczestniczyć. Okazuje się, że wątek turystyki, kultury i sztuki

[3] W. Toczyski, J. Lendzion, Lekcja z upadku Programu Inicjatyw Lokalnych w gminie Wicko, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, red. T. Kaźmierczak, M. Rymsza, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007, s. 253.

[4] R. Brol, Kapitał społeczny w gospodarce lokalnej, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, red. R. Brol, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 318

[5] T. Kaźmierczak, Kapitał społeczny a rozwój społeczno-ekonomiczny – przegląd podejść, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, red. T. Kaźmierczak, M. Rymsza, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007, s. 49.

[6] W. Goszczyński, Kształtowanie synergicznych form kapitału społecznego jako warunek prawidłowej aktywizacji społeczności lokalnych na przykładzie pilotażowego programu LEADER+, w: Społeczne aspekty zrównoważonego rozwoju wsi w Polsce. Partycypacja lokalna i kapitał społeczny, red. H. Podedworna, P. Ruszkowski, Scholar, Warszawa 2008, s. 109

czy też wsparcia osób starszych to obszary z największym potencjałem. Kolejne równie istotne elementy to działalność na rzecz młodzieży czy też edukacja i wychowanie.

Podczas wywiadu grupowego respondenci podkreślali, że na obszarze gmin LSR występuje zróżnicowanie pod kątem aktywności społecznej i ilości organizacji pozarządowych. Uznano, że elementem, który utrudnia działanie jest zbyt rozbudowana biurokracja i skomplikowany system aplikowania o granty w ramach LSR. Realizacja grantów mogłaby w większym zakresie pobudzać społeczność do działania, ale dość często młode lub senioralne organizacje odstrasza procedura aplikacyjna. Wspieranie lokalnej aktywności utrudnia także brak współpracy pomiędzy instytucjami.

Warto podkreślić, że Stowarzyszenie jest bardzo zaangażowane i otwarte na potrzeby mieszkańców. Prowadzi działania aktywizująca, a także pozyskuje dodatkowe środki, by móc systematycznie wspierać aktywność lokalną.

3. Przedsiębiorczość

W LSR do głównych potrzeb obszaru wskazano rozwój przedsiębiorczości, jako składnik atrakcyjności regionu. Najbardziej dynamiczny na obszarze LGD jest rozwój w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, a także usług budowlanych. Niewątpliwie obszar ten posiada duży potencjał rozwoju przedsiębiorczości oparty o walory naturalne – przyrodnicze. W LSR zidentyfikowano zagrożenia, które mogą negatywnie wpływać na rozwój regionu. Zaplanowano działania nakierowane na podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej, wzrost atrakcyjności regionu.

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju przyczyniła się do wzrostu liczby osób prowadzących działalność gospodarczą, a także wsparcia rozwoju firm działających na obszarze. W okresie realizacji LSR liczba osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców rosła we wszystkich gminach. Wyraźnie zmniejszyła się także stopa bezrobocia. Zrealizowane działania w pewnym stopniu wpłynęły na poprawę na rynku pracy oraz rozwój lokalnych firm.

Działania wspierające przedsiębiorczość zostały wysoko ocenione przez beneficjentów. 100% Beneficjentów programu uważa, że sytuacja finansowa przedsiębiorstwa uległa poprawie dzięki pozyskanym środkom. Po zrealizowaniu operacji 87% Beneficjentów uważa, że udało się także poszerzyć ofertę swojej firmy, 83%, że ich firma rozwinęła się w obszarze przychodów, 70% w zakresie innowacyjności. 50% uważa, że rozwinęło zatrudnienie w firmie. 87% Respondentów uważa, że wysokość otrzymanej dotacji była adekwatna do ich potrzeb.

Niemal 40% badanych jest zainteresowana otrzymaniem dotacji na otwarcie własnej działalności gospodarczej w przyszłości. W celu określenia potrzeb i priorytetów na przyszłość respondenci badań zostali poproszeni o wskazanie jakie branże są najbardziej warte wsparcia, w formie dotacji na otwarcie działalności gospodarczej. Badanie wskazali na działalność związaną z edukacją, kulturą, rozrywką i rekreacją; opieką zdrowotną i pomocą społeczną;

zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, pozostałą działalnością usługową (np. kosmetologia, fryzjerstwo itd). Badanych zapytano także na co by przeznaczyli dotację, gdyby mieliby możliwość pozyskania kolejnych. Najczęściej pojawiające się odpowiedzi to: na infrastrukturę społeczną i turystyczną, rozszerzenie działalności, zmianę kwalifikacji oraz poszerzenie działalności o nowe profesjonalne usługi

Opierając się na wynikach badań należy podkreślić, że wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane i koreluje z potrzebami mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców.

4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Obszar objęty LSR charakteryzuje się dużym potencjałem turystycznym. Atutem są zasoby naturalne, ukształtowanie terenu, walory historyczne, kulturowe, które stanowią dobrą bazę do przyciągnięcia turystów zainteresowanych odpoczynkiem na łonie natury, uprawianiem sportów wodnych czy poznaniem lokalnych tradycji, w tym winiarskich. Rejon jest odpowiednim miejscem dla fanów, zarówno pieszych wędrówek, jak i wycieczek rowerowych, a także uprawiania sportów wodnych. Posiada dużą ilość szlaków pieszych, rowerowych i szlaków kajakowych.

Jednym z problemów wskazanych w LSR było niewielkie wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu, a także braki w infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej, z tego względu cel 1 wraz z zaplanowanymi przedsięwzięciami dotyczył wykorzystania potencjału regionu do rozwoju turystyki, a także zwiększenia zainteresowania turystów lokalnymi usługami i produktami, dzięki działaniom promocyjnym.

Analizując postęp rzeczowy LSR widać szereg działań, które zostały podjęte, aby zrealizować zakładane cele. Zaplanowane przedsięwzięcia są spójne. Podjęto wysiłek polegający na zniwelowaniu zdiagnozowanej słabej strony regionu i zrealizowano szereg inwestycji rozwijających infrastrukturę. W ramach LSR wzmocniono znacznie infrastrukturę turystyczną poprzez budowę ścieżek rowerowych, placów zabaw, siłowni. Uzupełniając działaniami wspierającymi mieszkańców w podejmowaniu inicjatyw rekreacyjnych i sportowych, których celem jest integracja środowiska lokalnego i wzmacnianie tożsamości lokalnej i współpracy. Dopełnieniem są działania promocyjne m.in. stworzenie aplikacji turystycznej, wydanie publikacji, map regionu.

W ramach badań zapytano mieszkańców czy potencjał turystyczny na obszarze wspieranym przez LSR wzrósł czy zmalał. Wg badanych potencjał ten w ostatnich latach wzrósł (niemal połowa odpowiedzi). W kontekście potencjału turystycznego zapytano także o to jakie obszary mogą sprawić, że do regionu przyjeżdżać będzie więcej turystów. Wśród badanych dominuje przekonanie, że w przyrodzie drzemie największy potencjał (ponad 80%). Kolejnym istotnym potencjałem są zabytki i organizowane imprezy. Mieszkańcy uważają, że rozwój turystyki w oparciu o wskazane obszary wymaga doinwestowania głównie w zakresie bazy noclegowej i gastronomicznej, atrakcji, infrastruktury towarzyszącej (wiaty, miejsca

parkingowe, toalety itp.) oraz wyprodukowania lokalnych pamiątek (i utworzenia punktów gdzie będą one dostępne do zakupienia). Ponad 65% wskazała na bazę noclegową, 54% atrakcje, 53% infrastrukturę, a ponad 30% na lokalne pamiątki. Podczas wywiadu grupowego skupiono się także na wskazaniu jakie obszary i w jakim kierunku powinno się rozwijać. Członkowie LGD wskazywali na rozwój infrastruktury, bazy noclegowej, ale także infrastruktury, ścieżek rowerowych i komunikacji/transportu.

W ocenie zespołu badawczego działania, jakie podejmowało LGD przyczyniły się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturalnego. Niemniej ze względu na pandemię COVID-19, która była bardzo ciężkim okresem dla całej branży turystycznej, warto w kolejnej LSR kontynuować działania wzmacniające rozwój turystyki oraz zadbać o kultywowanie tradycji regionu.

5. Grupy defaworyzowane

Jednym z głównych problemów wskazanych w LSR jest wysoki udział kobiet, osób do 25 lat i powyżej 50 lat w strukturze bezrobocia. W ramach LSR zaplanowano interwencję minimalizującą negatywne skutki dla grup defaworyzowanych, działania na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy oraz aktywizację i integrację tych grup na terenach miejskich i wiejskich. W LSR założono realizację działań skierowanych bezpośrednio do tych grup poprzez premiowanie ich udziału w ramach ogłaszanych naborów (dobór kryteriów wyboru operacji umożliwiający tym grupom uzyskanie dodatkowych punktów), wsparcie w postaci premiowania wniosków beneficjentów, którzy zakresem swoich działań obejmą grupy defaworyzowane i skierują do nich działania, a także podejmowane będą działania polegające na premiowaniu operacji przedsiębiorców zamierzających zatrudnić osoby reprezentujące grupy defaworyzowane. W LSR założono, że udział finansowy projektów skierowanych do grup defaworyzowanych będzie wynosił nie mniej niż 30% środków w ramach projektów grantowych i konkursów skierowanych na pobudzenie aktywności i integracji społecznej oraz rozwój przedsiębiorczości.

Po analizie porównawczej sytuacji na lokalnym rynku pracy na przestrzeni ostatnich lat, uznać należy, że w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane. Zaplanowane przedsięwzięcia w dużej mierze uwzględniały ich potrzeby. Choć sytuacja wskazanej grupy uległa poprawie, ogólne warunki na lokalnym rynku, wskazują, że zmiany demograficzne i postępujące starzenie się społeczeństwa będzie nadal odbijało się negatywnie na osobach starszych i młodych. W kolejnej LSR zasadne wydaje się kontynuowanie wsparcia kierowanego do grup wskazanych w LSR.

W ramach badań ankietowych zapytano mieszkańców czy zauważają wokół siebie grupę lub grupy mieszkańców, dla których możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione. Około 30% badanych uważa, że nie da się lub bardzo trudno wyodrębnić konkretną grupę. Pozostali badani, wśród osób, które mogą mieć problemy wskazuje: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, osoby młode, a także samotni rodzice.

Sprawdzono także jakie jest zdanie beneficjentów programu na temat potencjalnych działań zmierzających do zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego w regionie. Ze wskazań wynika, że należałoby oferować szkolenia podnoszące kwalifikacje, tworzyć nowe miejsca pracy i nowe przedsiębiorstwa. W opinii mieszkańców, priorytetami powinny być: szkolenia podnoszące kwalifikacje (kursy językowe, kursy zawodowe), w tym szkolenia wspierające w podejmowaniu decyzji rozpoczęcia własnej działalności, wsparcie finansowe na otwarcie własnej działalności; walka z wykluczeniem komunikacyjnym, wznowienie połączeń autobusowych do miejscowości dalej położonych; odpowiednie motywowanie, wzmocnienie poczucia sprawstwa u osób młodych; szkolenia seniorów; zwiększenie liczy miejsc w żłobkach i przedszkolach; elastyczny/ zadaniowy tryb pracy; zlikwidowanie barier internetowych na wsi; łatwiejsze i większe środki na tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, Zakładów Aktywności Zawodowej oraz zmniejszenie biurokracji i wymogów przy otwieraniu działalności.

6. Innowacyjność

W LSR wskazano, że innowacja to „wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu, usługi, procesu), nowej metody organizacyjnej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem, nowatorskich, niestandardowych, o eksperymentalnym charakterze, w nietypowy sposób podchodzących do lokalnych zasobów, tradycji, przyczyniających się do pozytywnych zmian na obszarze każdej z gmin wchodzących w skład LGD. Minimalnym wymogiem zaistnienia innowacji jest, aby produkt, proces, metoda organizacyjna były nowe (lub znacząco udoskonalone) dla organizacji. Zalicza się tu produkty, procesy i metody, które dana organizacja opracowała jako pierwsza, oraz te, które zostały przyswojone od innych firm lub podmiotów. Innowacyjność należy rozpatrywać w odniesieniu do obszaru LSR jako całości lub jego części (np. gminy)".

Innowacyjność została ujęta w kryteriach oceny operacji. Spełnienie kryterium było weryfikowane przez członków Rady na podstawie złożonego wniosku. Operacja za innowacyjność może uzyskać 0-4-5 punktów. Rada Decyzyjna sprawdza wpisy w Centralnej Ewidencji I Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). Weryfikowane pole we Wpisie CEDIG: Przeważająca działalność gospodarcza (kod PKD). Jeżeli w danej miejscowości nie zarejestrowano działalności z podstawowym kodem PKD Wskazanym przez wnioskodawcę przyznane były 4 punkty. Jeżeli w danej gminie nie zarejestrowano działalności z podstawowym kodem PKD Wskazanym przez wnioskodawcę przyznawane było 5 punktów. W trakcie wywiadu grupowego poruszono kwestię badania innowacyjności, które uznano za dość trudne i problematyczne dla Wnioskodawców, ze względu na niejednoznaczne określenie ram pojęcia i pomysły wnioskodawców, którzy zdolni byli udowodnić niemal wszystko jako nowe i niespotykane. Wydaje się, że w niektórych przypadkach poziom innowacyjności mógł być dość niski.

7. Projekty współpracy

Lokalna Grupa Działania Zielone Światło zrealizowała sześć projektów współpracy.

MAK Młodzieżowa Akademia Komunikacji - celem projektu był wzrost innowacyjności, efektywności gospodarowania, wspieranie transferu wiedzy, kompetencji i umiejętności oraz integracja i aktywizacja młodzieży z obszaru jedenastu LGD poprzez udział w warsztatach dziennikarskich (telewizyjnych, radiowych, multimedialnych) z wykorzystaniem nowoczesnej technologii, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych, historycznych, turystycznych z poszanowaniem oraz dbałością o środowisko, a także promującego prace na rzecz klimatu, jak również prezentacja najciekawszych prac podczas zorganizowanej konferencji. Celem było także poznanie i promocja całego dziedzictwa z obszaru jedenastu lokalnych grup działania. Był to projekt międzynarodowy.

Kolejny - MAT Mobilna Aplikacja Turystyczna innowacyjnym sposobem promocji obszaru LSR. Partnerami projektu byli: LGD Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego, Stowarzyszenie ,,Lider Pojezierza", Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania ,,Partnerstwo Drawy z Liderem Wałeckim", Stowarzyszenie ,,WIR''- Wiejska Inicjatywa Rozwoju, Stowarzyszenie LGD Między Odrą a Bobrem, Stowarzyszenie "Lokalna Grupa Działania - Grupa Łużycka", „Zielona Dolina Odry i Warty", ,,Lokalna Grupa Działania Brama Lubuska", Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła, Lokalna Grupa Działania KOLD, Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior - Lokalna Grupa Działania. Projekt polega na wykonaniu i wdrożeniu mobilnej aplikacji turystycznej dla turystów wraz z systemem zarządzania treścią CMS i portalem www na obszarze działania 12 lokalnych grup działania z województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i wielkopolskiego. Aplikacja wykonana na telefony komórkowe z systemem Android i iOS, z przeznaczeniem dla osób usprawniających różnorodne formy aktywności życiowej m.in. nordic walking, turystyka rowerowa, kajakowa, piesza. Aplikacja mobilna i portal prezentują najważniejsze w danym regionie atrakcje oraz obiekty będące dziedzictwem lokalnym, ważne z punktu widzenia turystycznego (jak również miejsca związane z lokalnym rzemiosłem oraz lokalnymi produktami i usługami), trasy i ścieżki turystyczne, a także – odbywające się w okolicy wydarzenia. Aplikacja będzie też służyć do obsługi gier terenowych oraz geocachingu (kesze umiejscowione zostaną w miejscach szczególnie atrakcyjnych pod względem przyrodniczym, historycznym lub kulturowym).

„Marka turystyczna - sieć Ekomuzeów”. Celem projektu utworzenie Sieci Ekomuzeów, która będzie zrzeszała atrakcje turystyczne i kulinarne oddziałujące na wszystkie zmysły turysty. Kluczowym zadaniem operacji było korzystanie z zasobów przyrodniczych, geograficznych, kulinarnych i kulturowych Partnerów Projektu tworząc pakiety turystyczne. Uczestnicy projektu: Stowarzyszenie Lider Pojezierza – lider, Stowarzyszenie „WIR” – Wiejska Inicjatywa Rozwoju, Asociatia GAL Tara Gugulanilor z Rumuni, Zielona Dolina Odry i Warty, Lokalna Grupa Działania Zielone Światło, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Leśna Kraina Górnego Śląska".

LUBUSKIE CENTRA INNOWACJI. Kwota projektu 749 570,00 zł w tym wkład LGD Zielone Światło 230 732,00 zł. Okres realizacji projektu: 12.07.2021- .31.12.2021. Celem projektu: Polepszenie jakości życia mieszkańców LGD Zielone Światło oraz Zielona Dolina Odry i Warty dzięki powstaniu trzech innowacyjnych centrów rekreacji, fitness, odnowy biologicznej oraz 3D. Partnerzy projektu: „Zielona Dolina Odry i Warty", „Lokalna Grupa Działania Zielone Światło".

Celem projektu „PROWadzi Lubuskie" było wykorzystanie dziedzictwa lokalnego oraz zasobów środowiska naturalnego do opracowania materiałów promujących obszar LSR - wydanie materiałów informacyjnych i promocyjnych (albumów, książek – bajki i legendy z audiobookami, map, broszur, gadżetów) promujących obszar LGD partnerów projektu wraz z zaplanowanymi kampaniami promocyjnymi (on-line, organizacja konkursu) oraz wparcie ruchu turystycznego poprzez stworzenie Centrum Informacji Turystycznej. Atrakcyjność materiałów i gadżetów promocyjnych miała na celu zachęcenie mieszkańców i turystów do poznania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, najciekawszych miejsc, obiektów historii, kultury, tradycji i usług lokalnych. Dodatkowo LGD będzie uczestniczyć w 3 edycjach targów turystycznych, promując region i zachęcając potencjalnych turystów do jego odwiedzenia.

Projekt ZIELONY ŚWIAT OCZAMI VR. Kwota projektu 384 399,00 zł w tym wkład LGD Zielone Światło 125 999,00 zł. Cel projektu: Promocja zasobów turystycznych, przyrodniczych, historycznych oraz kulturalnych poprzez realizację filmów w technologii VR (360´) jako innowacyjnej metody promocji regionu. Nowa forma prezentowania treści turystycznych, walorów przyrodniczych, historycznych, kulturalnych i poznawania regionu niewystępująca dotychczas na terenie obszaru grup partnerskich biorących udział w projekcie. Partnerzy projektu: „Zielona Dolina Odry i Warty" i „Lokalna Grupa Działania Zielone Światło"

Projekty wpisują się w cele LSR. Działania zaplanowano tak, by wspierać rozwój turystyczny regionu, a także budować powiązania pomiędzy LGD-ami.

8. Ocena funkcjonowania LGD

Funkcjonowanie LGD Zielone Światło należy ocenić pozytywnie. Pracownicy biura wykazują duże zaangażowanie w realizacji swoich zadań, są otwarci na współpracę i wsparcie beneficjentów. Działania doradcze i szkolenia oceniane są bardzo dobrze. 95% beneficjentów biorących udział w badaniu ankietowym skorzystało z doradztwa w biurze LGD.

Społeczność lokalna jest skutecznie informowana o podejmowanych działaniach za pomocą różnych kanałów. LGD prowadzi stronę internetową www.lgdzs.pl, którą wyświetlono ponad 1,4 mln razy, a także profil na Facebooku, który lubi i obserwuje ponad 800 osób, gdzie systematycznie, średnio co 2-3 dni, pojawiają się posty dotyczące bieżącej dzielności czy promujące wydarzenia z regionu. W sprawozdaniu zadeklarowano organizację 45 spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami. Wszystkie te działania wpływają na rozpoznawalność LGD, ponad 65% ankietowanych zadeklarowało, że zetknęło się

z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w jej rejonie. Respondenci pozyskiwali informacje na temat działań podejmowanych przez LGD głównie za pośrednictwem strony internetowej. Na drugim miejscu znalazły się informacje przekazywane tzw. poczta pantoflową, ogłoszenia, spotkania i inne realizowane przez LGD imprezy, wydane publikacje i promocja produktów lokalnych. 84% z beneficjentów biorących udział w badaniu uważa, że LGD promuje się w wystarczający sposób, aby informacja o jego działalności dotarła do potencjalnie zainteresowanych osób.

Wszystko to pozwala na prawidłową realizację LSR. Koordynacja zadań, współpraca pracowników biura i członków LGD zostały oceniono prawidłowo. Zespół badawczy nie widzi konieczności wprowadzania zmian.

9. Ocena procesu wdrażania

Z uzyskanych informacji wynika, że LGD Zielone Światło zakończyło niemal wszystkie nabory wniosków w ramach harmonogramu planowanych naborów w celach LSR w perspektywie finansowej 2014-2020. Realizacja finansowa oraz rzeczowa przebiegła zgodnie z planem, przy czym należy mieć na uwadze, że LGD niejednokrotnie dokonywało zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju oraz jej załącznikach czyli Planie Działania czy Budżecie, aby dostosować realizacje LSR do zmieniającej się rzeczywistości.

W toku postępu rzeczowego i finansowego Lokalna Strategia Rozwoju podlegała aktualizacjom przez LGD. Dotyczyły one przede wszystkim przesunięć środków finansowych między celami, przedsięwzięciami. Część finansowa musiała zostać zmieniona ze względu na oszczędności związane z przewalutowaniem euro, a także otrzymaniem przez LGD bonusów finansowych, co skutkowało korektą harmonogramu naborów i zwiększeniem niektórych wskaźników w ramach realizacji operacji wskazanych w LSR. W trakcie realizacji konieczna okazała się także zmiana kryteriów wyboru w zakresie sposobu weryfikacji i ich spełnienia, ze względu na zbyt duża dowolność interpretacyjną.

Dodatkowe środki w ramach pierwszego bonusu przeznaczono na operacje dotyczące rozwoju przedsiębiorczości przez podejmowanie działalności gospodarczej. Otrzymana kwota środków finansowych wynosiła 130 000 euro , w przeliczeniu na złotych przy kursie euro 4 zł/euro daje kwotę 520 000,00 zł. W ramach II bonusu zwiększono limity środków w ramach poddziałania 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w wysokości 315 000,00 EUR: w tym: 125 000,00 EUR - 2.1.1 Wspieranie podejmowania działalności gospodarczej oraz 190 000,00 EUR - 1.1.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej.

97% z beneficjentów biorących udział w badaniu uważa, że zasadach przyznawał dotacje były jasne (zdecydowanie tak 76%, raczej tak 21%). Nieznacznie gorzej oceniony został język używany w oficjalnych dokumentach naboru, tu 43% respondentów uważa, że był zdecydowanie zrozumiały, tyle samo - raczej tak. 8% wskazało, że trudno powiedzieć, a 6% uważa, że raczej niezrozumiały. Pracownicy LGD podkreślają, że w ich odczuci większy odsetek

osób ma trudności ze zrozumieniem procedury naboru. Duże znaczenie odgrywają tu spotkania i doradztwo, podczas których pracownicy mogą wyjaśnić wszystkie wątpliwości i zweryfikować kryteria.

Wśród problemów w procedurze naboru i wyboru, które utrudniają pozyskanie środków wskazano zbyt dużą ilość potrzebnych dokumentów, załączników. W kwestiach związanych z procedurami wyboru wniosków i podpisywaniem umów często pojawiały się głosy, że procedury trwają zbyt długo. 41% respondentów uważa, że czas oczekiwania na zakończenie wszystkich procedur aplikacyjnych jest zbyt długi. Beneficjenci LGD musieli się zmierzyć z licznymi problemami w realizacji swoich przedsięwzięć, głównie wzrostem cen (budżet stawał się nieaktualny i potrzeba było wnieść więcej środków własnych), odpływem wykonawców, zmianami technologii (inne parametry maszyn) czy brakiem pracowników. Wydłużony czas oczekiwania na dotację znacznie wpłynął na realizację planów. W kilku przypadkach, następstwem było wycofanie się z podpisania umowy.

Przyjęty system oceny był obiektywny, pozwalał na wybór projektów spełniających kryteria LSR oraz realizację wskaźników. Zaproponowany w LSR system oceny wskaźników pozwala na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach.

Podsumowując można stwierdzić, że procedura wyboru i naboru, za którą odpowiadał LGD była wystarczająco przejrzysta dla beneficjentów, a pracownicy biura dokładali wszelkich starań, by stała się również zrozumiała. Kryteria oceny pozwalały na wybór projektów spójnych z celami Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD sprawnie wprowadzał niezbędne zmiany, dostosowując harmonogramy rzeczowe i finansowe.

10. Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność LGD angażuje do wspólnego działania różne grupy i sektory – prywatny, publiczny i pozarządowy. Pobudza mieszkańców do działania na rzecz swojego środowiska, realizując projekty własne. Zintegrowany charakter LSR przejawia się w komplementarności i spójności celów i przedsięwzięć. Realizowane w strategii przedsięwzięcia służą przede wszystkim lokalnemu rozwojowi poprzez rozwój kapitału społeczno-gospodarczego i promocji jego walorów przyrodniczych i kulturowych. Zaplanowane i zrealizowane przedsięwzięcia łączą w sobie interesy wielu grup i spełniają wiele funkcji.

Wszystkie działania realizowane w LSR są z godne z celami działania 19. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS –rozwój lokalny kierowany przez społeczność).

Należy stwierdzić, że potencjał rozwojowy stworzony dzięki wsparcie w ramach LSR jest poprawnie wykorzystywany i promowany, ponad 65% ankietowanych zadeklarowało, że zetknęło się z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w jej rejonie. Przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru, odpowiadają na potrzeby społeczności i przyczyniają się do jego wzmacniania.

7. Podsumowanie – wnioski i rekomendacje

Po analizie działalności LGD i stanie wdrażania LSR sformułowano następujące wnioski:

1. Należy podkreślić, że cele i przedsięwzięcia określone w LSR zostały sformułowane w sposób poprawny, w oparciu o dogłębną analizę ówczesnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w regionie. Warto zaznaczyć także partycypacyjny charakter dokumentu, który został wypracowany przy udziale wszystkich zainteresowanych stron, ze szczególną dbałością o zapewnienie reprezentacji z różnych środowisk i grup społecznych. Jest to dobra praktyką, którą warto wzmacniać.

2. W LSR trafnie założono, że skutecznym sposobem na integracje środowiska jest dobrze przygotowana infrastruktura rekreacyjne, a także wspieranie inicjatyw kulturalno-społecznych czy sportowych. Realizacja tego przedsięwzięcia pomogła w zniwelowaniu zdiagnozowanej słabej strony jaką niewątpliwie był niski poziom aktywności społecznej.

3. Lokalna Grupa Działania w dalszym ciągu powinna skupić się na wykorzystywaniu różnych kanałów informacyjnych do przekazywania treści. Niewątpliwie media społecznościowe czy Internet ogólnie są teraz największą i najszybszą skarbnicą wiedzy, ale dość często na obszarach wiejskich nadal spotykamy się z wykluczeniem cyfrowym, szczególnie wśród osób starszych.

4. Na obszarze działania Lokalna Grupa Działania Zielone Światło grupami, dla których możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione, to głównie kobiety, osoby powyżej 50 roku życia oraz osoby młode do 25 roku życia. Pomimo wdrażania mechanizmów wsparcia tych grup, warunki na lokalnym rynku, wskazują, że zmiany demograficzne i postępujący proces starzenia się społeczeństwa będą negatywnie odbijały się na osobach starszych i młodzieży.

5. W kolejnym okresie programowania warto zasygnalizować zmiany kryterium innowacyjności, którego termin nie był do końca jednoznaczny i jasny dla Beneficjentów, a przez to nadinterpretowany.

6. Niewątpliwie osiągnięcie zamierzonych rezultatów, biorąc pod uwagę przeciwności, w tym pandemię COVID -19, uznać należy za duży sukces. Niemniej aż 41% badanych uważa, że czas oczekiwania na decyzje/kolejne kroki/podpisanie umowy w ramach wnioskowanej dotacji był za długi. Należy dążyć do poprawy w tym zakresie.

7. Przeprowadzone badania wśród społeczności lokalnej wskazały obszary, w których chcieliby potencjalnie podjąć aktywność społeczną. Warto wzmocnić rolę animacyjną LGD, aby wydobyć potencjał i pomóc rozwinąć kapitał społeczny w aktywność społeczną.

8. Projekty współpracy rozwijają kooperację pomiędzy LGD-ami, a także wzmacniają realizacje zaplanowanych celów LSR. W kolejnym okresie programowania warto kontynuować taką formę, jednocześnie dobierając sprawdzonych partnerów.

9. Podjęto wysiłek polegający na zniwelowaniu zdiagnozowanych słabych stron regionu i zrealizowano szereg inwestycji rozwijających infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną. Niemniej z badań wynika, że mieszkańcy oczekują dalszej interwencji w tym zakresie oraz wzmacniania warunków do rozwoju turystyki w regionie.

8. Bibliografia

1. Bank Danych Lokalnych GUS.
2. Biuletyny Informacji Publicznych gmin LGD.
3. Brol R, Innowacyjność lokalnych jednostek terytorialnych, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.
4. Brol R., Kapitał społeczny w gospodarce lokalnej, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008.
5. Goszczyński W., Kształtowanie synergicznych form kapitału społecznego jako warunek prawidłowej aktywizacji społeczności lokalnych na przykładzie pilotażowego programu LEADER+, w: Społeczne aspekty zrównoważonego rozwoju wsi w Polsce. Partycypacja lokalna i kapitał społeczny, Warszawa 2008.
6. Kaźmierczak T., Kapitał społeczny a rozwój społeczno-ekonomiczny – przegląd podejść, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007.
7. Kenc J., Kapitał społeczny i jego rola w rozwoju lokalnym, Współczesne Problemy Ekonomiczne nr 10 (2015).
8. Libertowska A., „Kapitał społeczny w rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Podejście sieciowe", Optimum. Studia Ekonomiczne Nr 4 (64) 2013 .
9. Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło z dn. 11.04.2022 r.
10. Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło.
11. Toczyski W., Lendzion J., Lekcja z upadku Programu Inicjatyw Lokalnych w gminie Wicko, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007.
12. www.lgdzs.pl.

9. Spis tabel i wykresów

Spis tabel

Tabela 1 Ludność i obszar gmin wchodzących w skład LGD 8
Tabela 2 Dynamika przyrostu ludności na obszarze LGD w latach 2014-2021 9
Tabela 3 Struktura ludności na obszarze LGD z podziałem na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2014-2021 11
Tabela 4 Przyrost podmiotów gospodarczych w gminach na obszarze LGD w latach 2014-2021 13
Tabela 5 Struktura zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wg. PKD 2007 na obszarze LGD w 2014 i 2021 roku 14
Tabela 6 Podstawowe wskaźniki obrazujące aktywność gospodarczą w 2014 i 2021 r. 14
Tabela 7 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD 15
Tabela 8 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci .. 16
Tabela 9 Liczba osób bezrobotnych na obszarze LGD do 25 lat i powyżej 50 lat w roku 2021 16
Tabela 10 Ilość obiektów, oferujących miejsca noclegowe 18
Tabela 11 Liczba miejsc noclegowych i turystów w roku 2014 i 2021 18
Tabela 12 Podmioty kapitału społecznego na terenie LSR w roku 2014 i 2021 19
Tabela 13 Cele ogólne i szczegółowe Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło 27
Tabela 14 Rzeczowy postęp w realizacji LSR Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zielone Światło, stan realizacji na koniec 2021 r. 29
Tabela 15 Rzeczowa realizacja wskaźników obowiązkowych w zakresie PROW 2014 – 2020 – stan na koniec 2021r. 32
Tabela 16 Postęp finansowy w realizacji LSR, stan na koniec 2021 r. 34
Tabela 17 Analiza porównawcza LGD i gmin nie objętych LSR 41

Spis Wykresów

Wykres 1 Dynamika zmian ludności w latach 2014-2021 w gminach obszaru LSR 9
Wykres 2 Urodzenia żywe, zgony oraz przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2021 w gminach LGD 10
Wykres 3 Struktura wieku na obszarze realizacji LSR w roku 2021 10
Wykres 4 Dynamika zmian w grupach funkcjonalnych ludności w latach 2014-2021 na obszarze LSR 12
Wykres 5 Udział poszczególnych grup funkcjonalnych w ogóle ludności w latach 2015-2021 12
Wykres 6 Dynamika zmian 2014/2021 w grupach funkcjonalnych ludności w gminach LGD 13
Wykres 7 Czynniki motywujące do aktywności społecznej 20
Wykres 8 Potencjalne możliwości i formy spędzania czasu wolnego na obszarze LSR 22
Wykres 9 Form i atrakcje, z których respondenci korzystają w swojej okolicy 22
Wykres 10 Obszary turystyki, które mogą przyciągać ludzi do regionu 23
Wykres 11 Obszary turystyki, które wymagają wsparcia w regionie 24
Wykres 12 Preferowany sposób na informowanie mieszkańców o tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu 24
Wykres 13 Grupy mieszkańców, które w opinii badanych, maja utrudnione możliwości wejścia na rynek pracy 26
Wykres 14 Status na rynku pracy osób ubiegających się o dotację 35
Wykres 15 Obszary, które zostały rozwinięte w wyniku uzyskania dotacji 36
Wykres 16 Kanały docierania informacji o LGD 37
Wykres 17 Zrozumienie języka używanego w oficjalnych dokumentach 38
Wykres 18 Formy i narzędzia wspierające walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym 40

10. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Ankieta dla społeczności zamieszkującej teren realizacji LSR

Niniejsza ankieta dotyczy ewaluacji realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju Lokalnych Grup Działania Województwa Lubuskiego. Badanie to prowadzone jest przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum, w celu poznania Państwa opinii w zakresie efektów działań podejmowanych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Państwa opinia przyczyni się do podejmowania w przyszłości działań lepiej spełniających Państwa potrzeby i podnoszących jakość życia. Ankieta jest anonimowa i powinna zająć około 10 - 15 minut. Z góry dziękujemy za poświęcony czas.

* Lokalna Strategia rozwoju (LSR) - dokument programowy dotyczący kilku gmin i wdrażanych na ich terenie działań zorientowanych na rozwój obszarów wiejskich.
* Lokalna Grupa Działania (LGD) - specjalny typ stowarzyszenia powołanego po to aby rozwijać obszary wiejskie, przy pomocy zewnętrznych środków finansowych.

1. Wiek

_ _

2. Płeć

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Kobieta
- ☐ Mężczyzna
- ☐ odmowa odpowiedzi

3. Kod pocztowy miejsca zamieszkania

_ _

4. Czy zetknęła/zetknął się Pan/Pani z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w Pani/Pana rejonie?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ Nie wiem

5. W jaki sposób zetknęła/zetknął się Pan/Pani z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w Państwa rejonie?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ doradztwo w biurze LGD
- ☐ stoiska na targach
- ☐ organizowane przez LGD imprezy

- ☐ Warsztaty
- ☐ konkursy ,quizy
- ☐ Szkolenia
- ☐ Spotkania
- ☐ wydane przez LGD publikacje, mapy itp.
- ☐ Ogłoszenia
- ☐ promocja produktów lokalnych
- ☐ Ulotki
- ☐ Media
- ☐ Internet
- ☐ poczta pantoflowa
- ☐ inne realizowane przez LGD projekty
- ☐ inne - Jakie?: _

6. Czy jest Pani/Pan zainteresowana/y sprawami lokalnymi?

Czyli tym co dzieje się w najbliższym otoczeniu - wydarzeniami, inwestycjami, problemami społecznymi, sprawami ważnymi dla mieszkańców itp..

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ trudno powiedzieć

7. Czy dostrzega Pani/Pan w swojej okolicy możliwości korzystania z:

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	dostrzegam	**nie dostrzegam**
placów zabaw / siłowni zewnętrznych	☐	☐
parków/skwerów/terenów zielonych	☐	☐
torów/skateparków/ innych małych obiektów sportowo-rekreacyjnych	☐	☐
szlaków/ścieżek turystycznych (spacerowych, rowerowych, innych)	☐	☐
map/przewodników/informacji turystycznych	☐	☐
produktów lokalnych (wyrobów kulinarnych, rękodzieła itp.)	☐	☐
odnowionych zabytków architektury	☐	☐
targów/imprez/wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców	☐	☐
nowinek technologicznych, z których można korzystać nieodpłatnie	☐	☐
nieodpłatnych warsztatów//zajęć/wydarzeń edukacyjnych dla najmłodszych	☐	☐

8. Czy korzysta Pani/Pan w swojej okolicy z:

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	korzystam	**nie korzystam**
placów zabaw / siłowni zewnętrznych	☐	☐
parków/skwerów/terenów zielonych	☐	☐
torów/skateparków/ innych małych obiektów sportowo-rekreacyjnych	☐	☐
szlaków/ścieżek turystycznych (spacerowych, rowerowych, innych)	☐	☐
map/przewodników/informacji turystycznych	☐	☐
produktów lokalnych (wyrobów kulinarnych, rękodzieła itp.)	☐	☐
odnowionych zabytków architektury	☐	☐
targów/imprez/wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców	☐	☐
nowinek technologicznych, z których można korzystać nieodpłatnie	☐	☐
nieodpłatnych warsztatów//zajęć/wydarzeń edukacyjnych dla najmłodszych	☐	☐

9. Jakie czynniki motywują Panią/Pana do aktywności społecznej?

Czyli do angażowania się w sprawy wspólne sąsiadów, mieszkańców miejscowości, gminy, różnych grup itp.

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ nie jestem zainteresowana/y takim zaangażowaniem
- ☐ wewnętrzna potrzeba pomocy innym;
- ☐ chęć wpływu na zmiany (poczucie sprawstwa)
- ☐ brak obojętności na sprawy społeczne/ cierpienie, niesprawiedliwość
- ☐ dotychczasowe sukcesy/pozytywne doświadczenia związane z aktywnością
- ☐ inspiracja działalnością innych osób
- ☐ współuczestnictwo/przynależność do grupy, która robi coś pozytywnego
- ☐ doświadczenia życiowe
- ☐ wzrost poważania wśród sąsiadów/znajomych/lokalnej społeczności
- ☐ posiadanie pewnego statusu materialnego/społecznego dającego możliwości do aktywności
- ☐ prawo wzajemności
- ☐ chęć ciekawego spędzenia wolnego czasu

- ☐ realizacja zainteresowań i pasji
- ☐ inne (jakie?): _

10. W jakim obszarze aktywności społecznej chciałaby/chciałby Pan/Pani uczestniczyć?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ nie chcę angażować się i być "aktywnym społecznie"
- ☐ pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej;
- ☐ podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- ☐ działalności na rzecz integracji cudzoziemców;
- ☐ ochrony i promocji zdrowia;
- ☐ działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- ☐ działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- ☐ edukacji, oświaty i wychowania;
- ☐ działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- ☐ kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- ☐ wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- ☐ ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- ☐ czystości miejsc publicznych;
- ☐ przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu;
- ☐ turystyki i krajoznawstwa;
- ☐ ratownictwa i ochrony ludności;
- ☐ pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w Polsce i za granicą;
- ☐ działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- ☐ przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

11. Jaki jest Pani/Pana zdaniem najlepszy sposób na informowanie mieszkańców o tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ strona internetowa instytucji/urzędu/urzędów
- ☐ lokalne portale informacyjne (strony internetowe)
- ☐ Facebook
- ☐ Instagram
- ☐ Twitter
- ☐ TikTok
- ☐ YouTube
- ☐ ogłoszenia parafialne
- ☐ tablica ogłoszeń w różnych punktach gminy
- ☐ gazeta rozdawana mieszkańcom
- ☐ komunikaty głosowe w uczęszczanych punktach
- ☐ inne (jakie?):_ _

12. Czy byłaby/byłby Pan/Pani zainteresowany/a otrzymaniem dotacji na otwarcie własnej działalności gospodarczej w przyszłości?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Tak
- ☐ Nie
- ☐ nie wiem

13. Jakie branże są wg Pani/Pana najbardziej warte wsparcia, w formie dotacji na otwarcie działalności gospodarczej?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- ☐ przetwórstwo przemysłowe
- ☐ dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- ☐ Budownictwo
- ☐ handel hurtowy i detaliczny
- ☐ naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- ☐ transport i gospodarka magazynowa
- ☐ działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- ☐ informacja i komunikacja
- ☐ działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- ☐ działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- ☐ działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- ☐ Edukacja
- ☐ opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- ☐ działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- ☐ pozostała działalność usługowa (np. kosmetologia, fryzjerstwo, itd)
- ☐ gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
- ☐ inne (jakie?): _

14. Czy Pani/Pana zdaniem, potencjał turystyczny najbliższego regionu w ostatnich latach:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Zmalał
- ☐ Wzrósł
- ☐ nie uległ zmianie
- ☐ nie wiem / nie mam zdania

15. Jakie obszary turystyki mogą przyciągać ludzi do Pani/Pana regionu?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ przyroda,
- ☐ zabytki,
- ☐ wydarzenia,
- ☐ imprezy,
- ☐ lokalne tradycje,
- ☐ walory prozdrowotne (mikroklimat itp.)
- ☐ obiekty sportowe i rekreacyjne,
- ☐ nie wiem/ nie mam zdania
- ☐ inne (jakie?):_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

16. Co w tych obszarach wymaga wsparcia?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ baza noclegowa
- ☐ baza gastronomiczna
- ☐ obiekty/budynki (np. zabytki)
- ☐ Atrakcje
- ☐ lokalne pamiątki / punkty/ dostępność pamiątek
- ☐ infrastruktura (wiaty, miejsca parkingowe, toalety, itp?)
- ☐ nie wiem / nie mam zdania
- ☐ inne (jakie?):_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

17. Czy zauważa Pani/Pan wokół siebie grupę lub grupy mieszkańców, dla których możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ nie, nie da się wyodrębnić konkretnych grup
- ☐ osoby młode (do 30 roku życia)
- ☐ osoby w wieku średnim (pomiędzy 30 a 60 rokiem życia)
- ☐ osoby starsze (po 60 roku życia)
- ☐ Kobiety
- ☐ Mężczyźni
- ☐ Imigranci
- ☐ Bezrobotni
- ☐ osoby z niepełnosprawnościami
- ☐ mieszkańcy obszarów po zlikwidowanych PGR
- ☐ Rolnicy
- ☐ samotni rodzice
- ☐ członkowie rodzin wielodzietnych

18. Jakie działania w obszarze dostępności rynku pracy należałoby podejmować w celu ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego?

_ _

Ankieta dla beneficjentów LGD

Niniejsza ankieta dotyczy ewaluacji realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju Lokalnych Grup Działania Województwa Lubuskiego. Badanie to prowadzone jest przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum, w celu poznania Państwa opinii w zakresie efektów działań podejmowanych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Państwa opinia przyczyni się do podejmowania w przyszłości działań lepiej spełniających Państwa potrzeby i podnoszących jakość życia. Ankieta jest anonimowa i powinna zająć około 10 minut.

Z góry dziękujemy za poświęcony czas.

* Lokalna Strategia rozwoju (LSR) - dokument programowy dotyczący kilku gmin i wdrażanych na ich terenie działań zorientowanych na rozwój obszarów wiejskich. * Lokalna Grupa Działania (LGD) - specjalny typ stowarzyszenia powołanego po to aby rozwijać obszary wiejskie, przy pomocy zewnętrznych środków finansowych.

1. Wiek

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ 18-20
- ☐ 21-25
- ☐ 26-30
- ☐ 31-35
- ☐ 36-40
- ☐ 41-45
- ☐ 46-50
- ☐ 51-55
- ☐ 56-60
- ☐ 61-65
- ☐ powyżej 65

2. Płeć:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ Kobieta
- ☐ Mężczyzna

3. W zakresie jakiego rodzaju wsparcia otrzymał/a Pan/Pani/podmiot dotację?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ w zakresie rozwoju przedsiębiorczości
- ☐ w zakresie niekomercyjnej infrastruktury
- ☐ w zakresie grantów

4. Do której z wyszczególnionych grup zaliczał/a się Pan/Pani w momencie składania wniosku o dotację:

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ Osoba z niepełnosprawnością
- ☐ Rolnik
- ☐ Żadna z powyższych
- ☐ Nie dotyczy (wniosku nie składała osoba fizyczna)

5. Czy sytuacja finansowa Pani/Pana przedsiębiorstwa uległa poprawie dzięki pozyskanym środkom?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ tak
- ☐ nie

6. Jaki był Pani/Pana status na rynku pracy przed złożeniem wniosku o dotację?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ bezrobotny (krócej niż 12 miesięcy)
- ☐ bezrobotny (dłużej niż 12 miesięcy)
- ☐ pracownik etatowy
- ☐ przedsiębiorca
- ☐ inny

7. Jaki jest Pani/Pana aktualny status na rynku pracy?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ bezrobotny (krócej niż 12 miesięcy)
- ☐ bezrobotny (dłużej niż 12 miesięcy)
- ☐ pracownik etatowy
- ☐ przedsiębiorca
- ☐ inny

8. Czy po pozyskaniu dotacji, Pani/Pana przedsiębiorstwo rozwinęło się w następujących zakresach?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	tak	**trudno powiedzieć**	**nie**
Zatrudnienie	☐	☐	☐
Innowacyjność	☐	☐	☐
Przychody	☐	☐	☐
Poszerzenie oferty	☐	☐	☐

9. Czy wysokość otrzymanej dotacji była wystarczająca dla pokrycia konkretnej potrzeby w ramach zaplanowanej operacji?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ tak
- ☐ nie

10. Czy Pani/Pan jako beneficjent samodzielnie aplikował o dotację, czy zlecił opracowanie dokumentu specjalistom?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ aplikowałem samodzielnie (ewentualnie ze wsparciem doradczym LGD)
- ☐ zleciłem specjalistom

11. Jakie czynniki spowodowały zlecenie opracowania dokumentów innym specjalistom?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ niewystarczająca wiedza
- ☐ niezrozumiałość dokumentacji
- ☐ brak czasu
- ☐ inne (jakie?):

_ _

12. Czy korzystali Państwo z doradztwa biura LGD?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ tak
- ☐ nie

13. Jakie było źródło Państwa wiedzy o istnieniu LGD?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ stoiska na targach
- ☐ organizowane przez LGD imprezy
- ☐ warsztaty
- ☐ konkursy ,quizy
- ☐ szkolenia
- ☐ spotkania
- ☐ wydane przez LGD publikacje, mapy itp.
- ☐ ogłoszenia
- ☐ promocja produktów lokalnych
- ☐ ulotki
- ☐ media
- ☐ internet
- ☐ poczta pantoflowa

- ☐ inne realizowane przez LGD projekty
- ☐ inne - Jakie?:…….

14. Czy LGD promuje się wg Pani/Pana w wystarczający sposób aby informacja o jego działalności dotarła do potencjalnie zainteresowanych osób?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ tak
- ☐ nie
- ☐ nie wiem/ nie mam zdania

15. Czy było dla Pani/Pana, jasne, kto i na jakich zasadach przyznawał dotacje?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ zdecydowanie tak
- ☐ raczej tak
- ☐ ani tak/ ani nie
- ☐ raczej nie
- ☐ zdecydowanie nie

16. Na ile zrozumiały był dla wnioskodawców język używany w oficjalnych dokumentach naboru?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ zdecydowanie zrozumiały
- ☐ raczej zrozumiały
- ☐ trudno powiedzieć
- ☐ raczej niezrozumiały
- ☐ zdecydowanie niezrozumiały

17. Czy czas oczekiwania na decyzje/kolejne kroki/podpisanie umowy w ramach wnioskowanej dotacji był wg Państwa optymalny?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- ☐ tak, czas oczekiwania na kolejne kroki był optymalny
- ☐ nie, czas oczekiwania był zbyt długi

18. W jaki sposób wydłużony czas oczekiwania na dotację wpłynął na realizację planów?

_ _

19. Jakie działania w obszarze dostępności rynku pracy należałoby podejmować w celu ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- ☐ stworzenie nowych miejsc pracy
- ☐ rozpowszechnienie informacji o nowych miejscach pracy
- ☐ zakładanie nowych przedsiębiorstw
- ☐ kursy/szkolenia
- ☐ inne (jakie?):

_ _

20. Jeśli mieliby Państwo możliwość pozyskania kolejnych dotacji, to na co by je Państwo przeznaczyli?

_ _

ARKUSZ WYWIADU GRUPOWEGO

I. TURYSTYKA

1. Jakie obszary turystyki mogą przyciągać ludzi do Państwa regionu? (przyroda, zabytki, wydarzenia, imprezy, lokalne tradycje, zdrowie, itp.)
2. Co w tych obszarach wymaga wsparcia - baza noclegowa / obiekty / atrakcje / infrastruktura.

II. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

1. Jakie branże są najbardziej warte wsparcia i dlaczego?
2. Jakie obszary w zakresie przedsiębiorczości wymagają dofinansowania (maszyny, nowe miejsca pracy, finanse na rozwój firmy itd)?
3. Co w trakcie pozyskiwania i rozliczania dotacji było dla Państwa uciążliwe/frustrujące?
4. Jak wydłużony czas oczekiwania na dotację wpłynął na realizację planów?
5. Czy któreś grupy społeczne wymagają ułatwionego dostępu do środków na przedsiębiorczość? Proszę uzasadnić swoją odpowiedź?

III. INNOWACYJNOŚĆ

1. Jak Państwo rozumieją słowo “innowacja”?
2. Co w Państwa projektach/działaniach było innowacyjne? Dlaczego?

IV. KRYTERIA PROJEKTÓW

1. Jakie elementy w procedurze naboru i wyboru projektów utrudniały pozyskanie środków? Które z nich były zupełnie zbędne?
2. Co Państwa zdaniem powinno być decydującym czynnikiem o wyborze najlepszych projektów?
3. Na ile zrozumiały był dla wnioskodawców język używany w oficjalnych dokumentach naboru?
4. Jak opisaliby Państwo kryteria, którymi kierował się LGD przy wyborze projektów? Czy dotychczasowe kryteria pozwalały na obiektywną ocenę i wybór najlepszych projektów? (Czy to, że kryteria były np. zero-jedynkowe przyczyniło się do tego, że LGD nie mógł wybrać najlepszych projektów).

V. KAPITAŁ SPOŁECZNY

1. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
2. Jakie czynniki pobudzają społeczność do działania?
3. Jakie czynniki hamują/ wygaszają aktywność?

VI. DZIAŁALNOŚĆ LGD

1. Czy działalność LGD jest odpowiednio widoczna w terenie? Czy działania, które LGD podejmuje dla wypromowania swoich działań są wystarczające? Czy widać tutaj jakieś pola do rozwoju?